Universita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anglicismy ve francouzštině

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Marie Fenclová, CSc.
Autorka diplomové práce: Kateřina Pavlíčková
Novodvorská 1120/159, Praha 4
5. ročník, AJ-FJ
denní studium

Rok dokončení diplomové práce: 2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Praze dne 21. prosince 2006

Upřímně děkuji PhDr. Marii Fenclové, CSc. za její odbornou pomoc, vstřícnost a podnětné rady při zpracování tématu diplomové práce.

Obsah

1. Úvod
2. Z historie anglicismů ve francouzštině
3. Pojem anglicismus a jeho typologie
   3.1. Lexematické výpůjčky (importation léxématique)
   3.2. Lexematické substituce neboli sémantické výpůjčky
   3.3. Jiné pojetí typologie
4. Kontext aneb anglicismy ve společenském kontextu
5. Příčiny vniku anglicismů a motivy jejich užívání
   5.1. Úmyslné užívání anglicismů
   5.2. Neúmyslné užívání anglicismů
6. Extrémní varianta zvaná franglais
7. Problémy vznikající v souvislosti s anglicismy
8. Jak přistupovat k anglicismům
9. Obrana jazyka
10. Závěr
11. Résumé
12. Seznam použité literatury
13. Přílohy
    1) Cvičení – „Les anglicismes et les canadianismes“
    2) Řešení – „Corrigé“

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je vliv anglického jazyka na jazyk francouzský, tedy přesněji anglicismy. Mou snahou v této práci je vymezení pojmu a to nejen z hlediska lingvistického ale i společenského. Věnuji se zde takovým stránkám této problematiky, jako je její historie či jejím podobám ve francouzštině a to i jejím extrémním variantám. Chci zde za využití konkrétních příkladů ukázat, jak různorodý jev se pod označením anglicismus skrývá a jak široké spektrum slovní zásoby francouzského jazyka představuje. Stejně tak se ve své práci zabývám i ryze praktickými tématy vztahujícími se k této oblasti. Jsou to příčiny, které vedou k jejich vzniku a užívání, situace kdy k tomuto dochází a drobné vlny odporu, které se zvedají jako projev nesouhlasu s interferencemi, které ze strany angličtiny vyvolávají silný tlak na francouzštinu. Nechci opomenout ani problémy, které tato skutečnost může některým osobám působit.

Tato práce má za cíl, mimo jiné, poukázat jak na pozitivní tak především na negativní stánky tohoto stále se rozšiřujícího jevu, který se samozřejmě projevuje nejen ve francouzštině. Upozorňuje na dopady, které tento fenomén má jak na jazyk, tak na lidský život ve společnosti obecně.

Angličtina se stala v mnoha ohledech každodenní rutinou pro mnoho lidí a nemusí se hned jednat o osoby zabývající se třeba obchodem. Stačí otevřít stránky časopisů či novin a svou denní porci anglicismů máme před sebou. Toto lze konstatovat v rovině obecné. Stejná situace však panuje na poli jazyka francouzského. Je to ironie osudu, že takovýto jazyk, kdysi lingua franca obchodníků, politiků a učenců všeho druhu se dnes sám stává obětí celosvětové dominance angličtiny. Přináší to výhody i nevýhody a i o těch bych se v této práci ráda zmínila.

Než se začneme zabývat samotným tématem anglicismů ve francouzštině, je zajímavé zamyslet se nad vzájemným vztahem těchto dvou tak odlišných a

přitom v určitém smyslu tak spřízněných jazyků. Angličtina je jazykem původu germánského a francouzština jazykem z větve jazyků románských. Je tedy jasné, že každý z těchto dvou jazyků má jiné základy, z nichž se vyvinula jejich dnešní podoba. Nicméně je nutno poukázat na skutečnost, že v průběhu svého vývoje se tyto jazyky vzájemně ovlivňovaly a soupeřily spolu. Slovem *vzájemně* chci upozornit na to, že tak jako angličtina ovlivňovala a stále ovlivňuje jazyk francouzský, tak i francouzština výrazně zasahovala do evoluce angličtiny a tento zásah není nikterak zanedbatelný. Co víc, tyto vlivy se v některých případech paradoxně projevily i ve francouzštině. (O některých případech bude pojednáno v rámci kapitoly o typologii anglicismů.) Podstata vztahů těchto dvou jazyků byla založena nejen na geografické poloze dvou států, které jim byly kolébkou, ale i na politickém, ekonomickém a kulturním postavení těchto zemí v průběhu historie.

2. Z historie anglicismů ve francouzštině

Jazyk se ve své podstatě chová stejně jako jakýkoli živý organismus, také doznává v průběhu času změn, vyvíjí se. Použiji-li metaforu, lze říci, že je neustále v pohybu. Do jeho "evoluce" zasahuje množství vlivů, ať už vnějších či vnitřních. Za příklad vnitřního ovlivňování můžeme považovat tendence jazyka k jeho zjednodušování, například gramatických struktur, či směřování k určité míře pravidelnosti a řádu (např. pravidelné vs. nepravidelné časování sloves, či tvoření množného čísla apod.).

Nás však zajímá především oblast vlivů vnějších, které zasahují do formování jazyka a jeho podob, totiž interference anglického jazyka, která, jak bude později ještě řečeno, s sebou nese i vlivy charakteru společenského potažmo kulturního. Stanovit časovou osu vlivu angličtiny na francouzský jazyk není vůbec snadné. Můžeme se jen dohadovat, kdy zhruba ke skutečným projevům prvních kontaktů mezi těmito jazyky došlo. Velmi výstižně to v úvodu slovníku anglicismů vyjadřuje M. Höfler, když tvrdí, že: *"L'histoire de l'influence de l'anglais sur le vocabulaire du français est, si l'on veut, aussi ancienne que les relations entre les deux peuples parlant ces langues."* (Höfler, 1982, str.V) Faktem zůstává, že tento fenomén lze datovat do dávné historie a není tak, jak by se mnozí mohli mylně domnívat, záležitostí dvacátého století.

Prvními slovy, která byla prokazatelně převzata do francouzské slovní zásoby vlivem angličtiny, jsou například názvy světových stran (*tj. est, nord, ouest, sud*). Pro srovnání uvádím ekvivalenty těchto pojmů v dnešní angličtině: *east, north, west, south.* (Höfler, 1982, str. V) Jejich zvuková podoba si vyjma posledního slova zachovala až nezvyklou míru podobnosti. Srovnej /est/ vs. /i:st/, /no:R/ vs. /no:θ/ , /^{u}est/ vs. /west/**.** Jiným takovým slovem je *bateau*, ač jde spíše o odvozeninu ze slova původu anglosaského. V moderní angličtině má podobu *boat.*

Z tzv. „Middle English“ (1150 – 1500) přešlo do francouzštiny jen velmi omezené množství lexika. Jedním z nich je slovo *haquenée* (cvičený kůň) a jeho první výskyt ve francouzštině se datuje do roku 1370. Pochází z původního anglického *haquenei* (Dubois,1998, 364) nebo také *hakeney* (Höfler, 1982, str.V). Po dobytí Anglie Vilémem Dobyvatelem v roce 1066, kdy došlo k rozdělení této země mezi francouzsky hovořící šlechtu, se zde jazykem vládnoucí aristokracie stala francouzština. Tento stav, který trval po několik staletí, naopak nahrával spíše vlivu francouzštiny na anglickou slovní zásobu. Můžeme být svědky toho, jak se do angličtiny dostávají slova z tehdejší francouzštiny, o čemž svědčí na první pohled jasná podobnost takových slov jako *veal* vs. *veau, mutton* vs. *mouton, beef* vs. *boeuf* a mnoho jiných. (Walter, 1993, 73) Tak se také mohlo stát, že anglické slovo *toast,* které francouzština převzala v osmnáctém století jako výpůjčku do své slovní zásoby, je vlastně anglická výpůjčka ze staré francouzštiny slovesa ve tvaru minulého participia *tosté* tj. „opečený“. Ta v angličtině později nabyla významu „plátek opečeného chleba“. (Dubois, 1998, 766)

K mnohem výraznějšímu, avšak zdaleka ne masovému přílivu anglicismů do francouzštiny dochází až od šestnáctého století. Ten od té doby doposud neustal. Jen jeho intenzita prošla různými změnami. Francouzština má však v té době ještě stále pevnou pozici coby jazyk diplomacie, vědy a práva. Jestliže se v druhé polovině šestnáctého století a ve století sedmnáctém vliv anglicismů ještě tak výrazně neprojevuje, ve století osmnáctém již nabývá na síle. Množství výpůjček přejatých z angličtiny tak začalo narůstat. Nutno však říci, že původcem tohoto vlivu se tehdy vedle britské angličtiny stává i angličtina americká a její projevy je možné sledovat obzvláště v cestopisech. Již v sedmnáctém století se francouzština dostává za moře a mořeplavci, kteří se odsud vracejí s sebou přinášejí, krom jiného, i nové výrazy, často ovlivněné právě angličtinou. Pro nové věci z „nového světa“ , ve francouzštině doposud nepojmenované, je třeba i nových slov k jejich označení. Vzpomeňme na F.R. de

Chateaubrianda. Zde předkládám krátký úryvek z jeho díla „Atala“, kde nalezneme výrazy cizího původu přejaté v průběhu objevitelských cest, či ještě dříve:

„Les deux rives du Meschacebé présentent le tableau le plus extraordinaire. Sur le bord occidentale, des ***savanes*** *se déroulent à perte de vue; leurs flots de verdure, en s`éloignant, semblent monter dans l`azur du ciel, où ils s`évanouissent. On voit dans ces prairies sans bornes errer à l`aventure des troupeaux de trois ou quatre mille* ***buffles*** *sauvages. Quelquefois un* ***bison*** *chargé d`années, fendant les flots à la nage, se vient coucher, parmi de hautes herbes, dans une île du Meschacebé.“*

O narůstajícím vlivu cizích jazyků obecně svědčí i fakt, že v roce 1878 se Académie Française rozhodne přiřadit k 25 znakům francouzské abecedy znak další, šestadvacátý: *„w“*. Tehdejší znaková soustava totiž nedostačovala vzrůstajícím potřebám jazyka. (H. Walter, 1993, 243).

Rozkvětu svého vlivu však angličtina dosáhne až o něco později, ve století dvacátém, přesněji s příchodem první a pak i druhé světové války. Tento jev se samozřejmě neomezuje na francouzštinu, naopak jej můžeme sledovat v rámci celé Evropy. Nejen do francouzské slovní zásoby se tak z angličtiny dostávají výrazy spojené s technikou, jako např. *radar*, či nové materiály ať už textilní či jiné jako: *stretch*, *tweed*, etc. (Kohnová, 17) Za druhé světové války se ke slovu dostává vedle angličtiny britské i, dnes tak mocná, angličtina americká. Dnes je už však těžko rozlišitelné, zda je anglicismus přejatý do francouzštiny původu britského nebo amerického, protože se značně překrývají. Obě skupiny jsou tak spojeny pod jeden univerzální název, totiž výpůjčky z angličtiny. Ten zahrnuje obě zmíněné verze jazyka.

Největšího rozmachu však anglicismy dosáhly v posledních padesáti letech. Je to způsobeno mimo jiné i skutečností, že téměř půl druhé miliardy lidí dnes

užívá angličtinu jako svůj mateřský nebo druhý jazyk a je tak prvním jazykem co do počtu jeho uživatelů. (www.wikipedia.com) Angličtina je jazykem první ekonomické, politické a vojenské mocnosti, Spojených států amerických, a slouží také jako komunikační prostředek v oblasti vědy a techniky. Samozřejmě i v oblasti obchodu hraje významnou roli.

Ekonomická síla a dynamika rozvoje ve výše uvedených oblastech se tak odráží i v míře vlivu, který americká angličtina dnes má. Britská angličtina je tak částečně zastiňována angličtinou americkou. Zatímco britská varianta setrvává ve své ostrovní odloučenosti a jeví se spíše jako jazyk rezervovaný, americká angličtina se projevuje jako jazyk flexibilní, snadno se přizpůsobující a otevřený ke všemu novému. Tato charakteristika je dána historií vývoje jazyka. Ten byl okolnostmi nucen reagovat na nové podněty a akceptovat různorodé vlivy už od samých počátků svého vývoje.

Pod tíhou výše zmíněných skutečností se tedy nemůžeme divit tlaku, který angličtina vyvíjí na ostatní jazyky, francouzštinu nevyjímaje. Tlaku, který v některých případech dosahuje až extrémů. Tímto fenoménem právě na poli francouzského jazyka se zabýval i lingvista Étiemble a již v roce 1959 pro něj vytváří výraz *franglais*, složeniny ze slov *français* a *anglais*. Tento termín pak uvádí do všeobecného povědomí za pomoci své knihy *"Parlez-vous franglais?"* (1964), o které bude ještě řeč.

My všichni jsme dnes svědky toho, jak hlubokou měl pravdu filosof David Hume, když v roce 1767 prohlásil: *„Nechte Francouze, aby se honosili současnou expanzí svého jazyka. Naše pevné državy v Americe, (…) slibují angličtině lepší stabilitu a dlouhověkost."* (H. Walter,1993, 176)

Abychom si udělali představu o podílu anglicismů ve francouzštině v posledních letech, můžeme se podívat na slovník *"Dictionnaire des anglicismes"* z roku 1990. Ten uvádí necelé tři tisíce těchto výrazů, z nichž téměř polovina je

již dnes zastaralá. Z celkového počtu užívané slovní zásoby 60ti tisíc tak anglicismy představují přibližně 2,5%. O osm let později, v roce 1998, vychází poněkud rozsáhlejší publikace *"Dictionnaire des mots anglais du français"*, která odhaduje počet výpůjček z angličtiny na 4-5% z celkové sumy běžného lexika. (www.wikipedia.com)

Jestliže v posledních desetiletích dochází k výraznému obohacování francouzské slovní zásoby za pomoci anglicismů, je vhodné připomenout fakt, že v minulosti tomu bylo po značně dlouhou dobu naopak. Není tedy divu, že se pak ve francouzštině můžeme setkat s anglicismy, které mají svůj prapůvod ve francouzštině či dokonce galštině. Například Petit Larousse uvádí jako anglicismus slovo *magazine* (periodikum, časopis), které bylo do této formy, tj. anglosaské, převedeno z původního francouzského *magasin*, aby se pak vrátilo v nové podobě.

Zde předkládám pro ilustraci ukázku anglicismů společně s obdobími, od kdy se jejich výskyt ve francouzštině datuje.

Období	**Příklady**
Do roku 1700	**ajourner, boulingrin, contredanse, coroner, gentleman, gentry, groom, highlander, lord.**
1700 - 1800	**anesthésie, bagage, balbuzard, gin, méthodisme, stick, yeoman**
1800 - 1850	**autobioagraphie, bas-bleu, bifteck, job, mess, silicium, sinécure, speech, steamboat**
1850 - 1900	**base-ball, building, goal, lift, lunch, spinnaker, tea gown, visualiser**
1900 - 1920	**autocar, chewing-gum, périscope, technicolor, vamp, vitamine**
1940 - 1960	**battle-dress, half-track, jet, off-shore, permafrost, sexy, show, station service**

po roce 1960	**airbus, audit, crackers, hardware, permissif, shopping center, software, teddy-bear etc.**

(www.wikipedia.com)

3. Pojem anglicismus a jeho typologie

Abychom mohli s pojmem anglicismus pracovat, je zapotřebí si tento výraz nejdříve vymezit. Šikovně si s tímto problémem poradila Eliane Brais, když jako definici uvádí: "*Un anglicisme est un mot, une expression ou une acception que l'on emprunte, légitimement ou non, à la langue anglaise*." (www.membres.lycos.fr/anglicismes) Anglicismem tak není jen slovo nebo výraz, který převezmeme z angličtiny. I pouhý obsah takového slova, tj.jeho význam, může být jednou z forem anglicismu.

Při užším pojetí je někdy rozlišováno mezi **výpůjčkou z angličtiny** a **anglicismem**. Výpůjčka je vlastně výraz přejatý z angličtiny, který je už pevně zakořeněn a integrován do slovní zásoby cílového jazyka, tj. francouzštiny. Jedním ze znaků je, že se běžně objevuje v mluvené řeči nebo psaném projevu. Anglicismus je pak taková forma přejatého výrazu, která se ještě dostatečně nezačlenila do lexika daného jazyka, což ovšem nebrání jeho četnému výskytu v mluveném projevu. Při písemném projevu bývají však jeho uživatelé už mnohem zdrženlivější. Často si zachovává svou původní anglickou formu a objevuje se tak především v neformální formě projevu. (J. Rey-Debove, 1986, str.VII)

Cesta od pouhého „anglicismu" k oficiálně akceptované výpůjčce je záležitost nesnadná. Je třeba, aby od užití v mluveném neformálním projevu došel až k uznání jakožto plnohodnotný „člen" francouzského lexika a byl tak zařazen do oficiálního akademického slovníku. Jedním ze znaků konečné fáze

tohoto procesu může být skutečnost, že z daného výrazu je možné vytvořit slova odvozená (*film – filmer – filmique – filmographie* etc.). Tomuto procesu napomáhají v mnohém média či význačné osobnosti kulturního a společenského života (novináři, spisovatelé, jazykovědci, politici atd.) Vzhledem, k tomu, že tento způsob rozlišení je v některých případech sporný a hledisko k takovému rozlišení je spíše věcí subjektivního pocitu mluvčího, nebude na toto členění dále brán zřetel. V textu pak nadále užívám výrazů anglicismus a výpůjčka z angličtiny jako synonyma.

Vrátíme-li se k obecnému pojetí anglicismu, lze říci, že jsou jím výrazy pocházející z angličtiny užívané ve francouzštině, jež jsou s větší či menší mírou tolerovány a akceptovány. Zpočátku se objevují v projevu jen ojediněle, v psané podobě je často užito fontu kurzívy. Bývá také doprovázen komentářem. Uživatel si nebývá jistý jak slovo „správně“ vyslovit, váhá s jeho ortografickou podobou. Podobně je tomu i s morfologickou stránkou slova (tvoření množného čísla nebo ženského rodu, časování sloves,…). S postupem času se jeho výskyt stává častější a dostává se do fáze akceptace jakožto součást francouzské slovní zásoby.

Co se **typologie** anglicismů týká, existuje mnoho způsobů, jak je lze členit. Záleží samozřejmě na nás z jakého aspektu na toto dělení nahlížíme. Můžeme vzít v úvahu například hledisko času, tedy rozlišovat typy z hlediska období kdy k přechodu do cílového jazyka došlo. Malou ukázku takového třídění jsem uvedla v rámci druhé kapitoly. Toto kritérium je však značně náročné co do množství informací a v některých případech neproveditelné, neboť ne vždy lze s určitostí říci, kdy k převzetí daného výrazu došlo. Etymologové mají s touto problematickou stránkou původu slov četné zkušenosti.

Obdobně můžeme na členění nahlížet z hlediska formálního, vyplývajícího ze vzájemného vztahu podob slova v jazyce výchozím a jazyce cílovém (v našem případě francouzština). Jedná se v podstatě o míru francizace, tj.

přizpůsobení formy výrazu pravidlům tvoření slov ve francouzštině. Nabízí se samozřejmě i dělení do skupin podle významu, například do tzv. „champs sémantique“. Podle tohoto kritéria můžeme rozlišovat kupříkladu anglicismy z oblasti obchodu, médií (televize, internet, noviny,..), techniky apod. Je jen na našem rozhodnutí, zda bude tento významový okruh vymezen specifičtěji či naopak. Tento přístup k členění je vhodný využít jako didaktickou pomůcku, která se dnes již běžně užívá k usnadnění výuky slovní zásoby obecně, bez zřetele na původ slov. O tom však bude ještě zmínka později v rámci kapitoly „kontext“.

Členění, které zde předkládám, je převzato od Manfreda Höflera. Jak jsem měla možnost se sama přesvědčit, jeho typologii nelze pokládat za zcela typickou, neboť jeho pojetí anglicismů je širší než bývá ve slovnících anglicismů, či jiných publikacích k této tématice běžné. Avšak právě specifičnost jeho přístupu k dané problematice mne vede k tomu ji zde presentovat. Höfler rozděluje anglicismy do dvou základních skupin, které pak dále člení. Základní kritérium je vymezeno skutečností, co je vlastně předmětem výpůjčky z angličtiny. Totiž zda se jedná o výpůjčku, která přejímá výraz jak po stránce obsahové tak po stránce formální (grafické a zvukové), či zda přebírá z anglického jazyka jen význam slova, tj. smysl. Podle tohoto vzorce pak rozlišuje: tzv. ***importation lexématique***, které lze stručně definovat jako výpůjčky celých znaků, které si zachovaly jak svou formu, ať už zcela či jen částečně, tak obsah. Míru formální podobnosti mezi původním výrazem a jeho protějškem ve francouzštině lze odvodit ze skutečnosti, jakým fonetickým adaptacím byl daný výraz podroben. (Höfler, 1982,str.VI) Vzhledem k charakteristikám této skupiny výpůjček, se odvažuji její název volně parafrázovat jako „lexematické výpůjčky“. Dochází zde totiž k přejímání, tedy vypůjčování celých lexémů z jednoho jazyka do druhého.

Druhou skupinou jsou tzv. ***substitution lexématique*** tedy ”lexematické substituce” jež jsou vlastně sémantickými (významovými) výpůjčkami. Tyto

výrazy jsou v podstatě tvořeny jazykovými jednotkami z francouzštiny, ale jejich vnitřní struktura vykazuje znaky původního anglického vzoru. (Höfler, 1982, str. VI-VIII) Při přejímání z angličtiny dochází u tohoto druhu anglicismů k přejímání pouhého významu slova a jeho forma tj. podoba původní, tedy anglická, je nahrazena francouzskými lexémy. Proto tedy lexematická substituce.

3.1. Lexematické výpůjčky (importation léxématique)

Do této skupiny lze zařadit valnou většinu anglicismů, se kterými se můžeme ve francouzském jazyce běžně setkat, a které lze také nalézt ve francouzských slovnících. Tuto skupinu výrazů pak dále členíme na další podtypy.

První skupinu tvoří takové výrazy, které z hlediska formy či obsahu nedoznaly žádných změn, to jest byly převzaty z angličtiny v jejich původní podobě, přičemž si uchovaly svůj původní význam. Jako příklad můžeme zmínit např. *jazz* nebo *strip-tease*. (Höfler,1982, str. VI) K této skupině bychom mohli přiřadit i takové výrazy, které se skládají z několika významových jednotek, z nichž alespoň jedna je převzata z anglického originálu. Jsou to de facto hybridní tvary, neboť při jejich tvoření je zachována část výrazu v podobě původní a další je nahrazena významově odpovídajícím francouzským ekvivalentem, tedy kalkem. Jako příklad více než výmluvný nám poslouží výraz *surbooking*, který je jakousi francouzskou variantou původního slova *overbooking*. Je zde patrné, že z anglického výrazu byla odejmuta předpona *-over* a byla nahrazena jejím francouzským ekvivalentem *sur*. (Höfler, 1982, VI)

Výše uvedenému typu je blízká i další podskupina výpůjček a sice případ, kdy slovo bylo nejdříve přejato v nezměněné podobě, a to jak po stránce formální tak obsahové, a teprve později doznalo určitých vnějších změn. Tyto změny způsobil přirozený a spontánní vývoj uvnitř jazykového systému. Pro ilustraci

můžeme uvést případ výrazu *supporter*, podstatného jména převzatého z angličtiny ve významu „(sportovní) fanoušek“, které bylo prvně přejato v této podobě. Následně, vlivem dalšího vývoje, došlo k odtržení anglického morfému -*er*, jenž byl nahrazen již jeho francouzským protějškem -*eur*. Později byla vytvořena i obdoba tohoto výrazu v ženském rodě připojením sufixu -*trice*. (Höfler, 1982, str. VI) Mohlo by se zdát, že toto podstatné jméno bylo vytvořeno od francouzského slovesa *supporter*, ale není tomu tak. Je pravou, že oba tyto výrazy mají svůj prapůvod v latině, leč do francouzštiny se toto označení pro fanouška dostalo až skrze angličtinu, proto je označován za anglicismus. Nicméně faktem zůstává, že samo anglické slovo *supporter* je odvozeninou ze slovesa *to support* a to je výpůjčka z francouzštiny, konkrétně již zmiňovaného slovesa *supporter*. (Dubois,1998, 740) Obdobným, leč zdaleka ne tak složitým vývojem prošel například i výraz *psychedelic*, z něhož byla později vytvořena jeho dnešní podoba *psychédélique* (zintenzivňující vjemy a prožitky, vyvolávající halucinace). (Höfler, 1982, str. VI)

Z těchto příkladů je možné vysledovat vcelku jednoduchou skutečnost, že totiž francouzština, ostatně podobně jako jiné jazyky, si často přetváří podobu anglicismů „k obrazu svému“. Tím mám samozřejmě na mysli využití jazykových prostředků (morfologických, ortografických a jiných pravidel), kterými francouzština disponuje, například k vytváření slovních tvarů tak, jak jsou pro tento jazyk přirozené. Tento proces je znám jako **francizace**. Je zajímavé, že v některých případech dochází k této formě asimilace v rámci francouzštiny i opakovaně u téhož slova, samozřejmě s časovým odstupem. Slovo *curry* (směs koření) přejaté z angličtiny v této podobě v roce 1984 se objevilo ve francouzštině už mnohem dříve, ve století 17., avšak ještě ve formě *cari.* (Rey-Debove, 1986, str.VII)

Falešné anglicismy

Velmi specifickou skupinu tvoří tak zvané falešné anglicismy (***faux anglicismes***), které bychom mohli také označit jako **pseudoanglicismy**. Jde o případy nepříliš časté, kdy za pomoci anglických jazykových prostředků jsou ve francouzštině vytvářeny nové jazykové jednotky. Tyto nově vzniklé výrazy však v anglické slovní zásobě jako takové neexistují, ale jejich formální stránka nás svádí k tomu domnívat se, že je tomu právě naopak. Jako příklad můžeme vzít výraz *fly-tox*, kterým je označován jakýkoli postřik proti hmyzu. (Höfler,1982, str. VII) Anglické slovo *fly* je označení pro mouchu a druhá část výrazu *tox* je zkrácená podoba slova *toxic*, což znamená „jedovatý, toxický“. Tyto dvě anglické jazykové jednotky byly ve francouzštině spojeny na základě jejich smyslu, aby daly vzniknout slovu zcela novému. V angličtině bychom však takovéto slovní spojení hledali marně, neboť ta pro tentýž denotát užívá slovo *insecticide*.

Francouzština si v některých případech osvojí jednotlivé jazykové jednotky (*man, -ing, coat,…*) a ve spojení s existujícími anglickými slovy pak vytváří neologismy, které se jako anglicismy jen „tváří“. Například: *brushing* (foukaná), *pressing* (parní žehlení), *footing* (zdravotní procházka, kondiční běh), etc. (Rey-Debove,1986,str.VI) Je to jen další forma falešných anglicismů.

Je vcelku diskutabilní, zda považovat falešné anglicismy vskutku za jeden z druhů anglicismů. Je sice pravda, že na počátku jejich vzniku stojí existující jazykové jednotky převzaté z angličtiny, ale v další fázi tj. při jejich kompilaci, pak vzniká výraz zcela nový, který sám o sobě z anglického jazyka převzat není. Na druhou stranu je však nutno přiznat, že sémantická hodnota jednotlivých morfémů tvořících tento novotvar a neologismus sám si bývají někdy více či méně blízké, byť i jen na úrovni asociací (viz. *fly-tox*).

Od falešných anglicismů musíme odlišit takové případy, kdy původní anglický výraz byl přijat v nezměněné formě do jazyka cílového a teprve později, vlivem vývoje uvnitř jazykového systému, doznal změn. I tato skupina spadá do třídy lexematických výpůjček. Z více méně ekonomických důvodů bylo například pomocí elipsy vytvořeno slovo *smoking* z původní výpůjčky *smoking-jacket*, označující v obou případech typ oděvu. (Höfler, 1982, str.VII) Ve francouzštině všeobecně se tato tendence zkracovat víceslabičné výrazy objevuje velmi často a nemusí se jednat zrovna o výpůjčky, jako je tomu u čistě francouzského spíše hovorového slova *ciné* z *cinéma*, které samo je již zkrácenou variantou slova *cinématographe*. (Dubois, 1998,154)

Lexematické substituce neboli sémantické výpůjčky

Tato specifická skupina je charakteristická významovou shodou ve výrazu původním a jeho francouzské formě. Kritériem je zde tedy význam, který je přejímán z anglického jazyka do francouzského, proto také název *sémantická výpůjčka.* Forma ustupuje do pozadí, ačkoli i ta, jak bude později řečeno, zde může hrát svou roli. Tyto výrazy jsou zásadně vytvářeny za pomoci francouzských jazykových jednotek, jejichž vnitřní uspořádání kopíruje jejich anglický předobraz (tedy v případě anglicismů). Lexém, či v případě složených výrazů, skupina lexémů, z jazyka původního je nahrazena lexémy, které je možno nalézt v jazyce cílovém, francouzštině, a jež si jednotlivě významově odpovídají. Proto je nazýváme také jako lexematické substituce. Stručně řečeno, z jednoho jazyka do druhého převádíme celé sémantické struktury.

I výše popsanou třídu anglicismů je možné dále členit do podskupin. Do jedné z nich spadají taková přejatá slova jejichž **forma je naprosto odlišná od původní, avšak pojítkem mezi nimi zůstává jejich význam.** Tak můžeme pozorovat, že slovo jako je *l'arrière*, anglicky *back* nabývá kromě významu „zadní část“ významu dalšího „typ hráče, zadák“, kterým jeho anglický protějšek

oplývá. (Höfler, 1982,str.VIII) Tato sémantická spřízněnost, která panuje mezi slovem anglickým a jeho francouzským protějškem se může v některých případech obohatit i o podobnost z čistě formálního hlediska, tak jako v případě výrazu *réaliser* a jeho anglického ekvivalentu *to realize*. Obě tato slova jsou si navzájem synonymy ve významu *provést, uskutečnit.* Tato skutečnost vedla k tomu, že francouzská verze byla na základě analogie významů obohacena o další význam, který je jejímu anglickému ekvivalentu vlastní : *uvědomit si.* (Höfler, 1982, str. VIII) V této skupině tak již existující výrazy nabývají nového významu a to právě za pomoci anglického jazyka. Lze říci, že je to ve své podstatě nejméně násilná forma anglicismů, neboť do francouzštiny nepřidává nová slova jako taková, ale pouze obohacuje stávající slovní zásobu o nové významy.

Další podskupinu tvoří **výrazy složené, jež lze více méně považovat za doslovný překlad** z jednoho jazyka do druhého. Ve francouzštině jsou tyto výrazy označovány pojmem *calque*, česky kalek. Francouzština tu využívá svých vlastních jazykových prostředků k vytvoření daného výrazu, ale zachovává přitom vnitřní strukturu výrazu původního, tj. cizího. Za příklad nám poslouží dobře známý výraz *gratte-ciel*, utvořený z anglického *skyscraper*, nebo *lune de miel* podle anglického *honey moon.* Někdy při takovéto transformaci dochází k drobným odchylkám, které lze však považovat za překlad přibližný, tak jako je tomu i v případě výrazu *franc-jeu* z původního anglického *fair play.* Zde by se hodilo zmínit český ekvivalent k výše uvedenému *gratte-ciel* tj. *mrakodrap*, kterýžto výraz lze také považovat za překlad přibližný.

Zatímco vzájemné vztahy mezi výrazem původním a přejatým jsou ve výše uvedené skupině vymezeny jejich shodnou vnitřní strukturou, ale jejich forma je naprosto odlišná, lze další skupinu označit za typ opačný. Neboť je to, vedle kritéria sémantického, právě jejich vnější uspořádání, které je základem jejich příbuznosti. Hovoříme zde o **formě odvozenin** (francouzsky dérivés). Základ, tedy kmen, těchto odvozených výrazů si je podobný jak formálně tak sémanticky. Pomocí jazykových prostředků, kterými francouzština disponuje, je pak, při

zachování obdobného morfémického uspořádání jako u anglického výrazu, docíleno vytvoření odvozeniny, jejíž význam je shodný s jejím anglickým protějškem. Jako příklad můžeme uvést slovo *faisabilité* vytvořené podle anglického vzoru *feasability*, nebo adjektivum *indésirable* podle původního *undesirable.*

Ve skupině tzv. **skrytých anglicismů**, kde je formální příbuznost mezi dvěma výrazy na první pohled patrná, nalezneme výrazy původem řecké či latinské, které angličtina adoptovala za své. Samozřejmě podle vlastních jazykových pravidel. Tak například anglické slovo *colloid* nabylo ve francouzštině podoby *colloïde* a byla tak zachována jeho zvuková podoba. Anglický lexém *-oid* byl nahrazen odpovídajícím lexémem francouzským *-oïde.* S touto skupinou kontrastuje omezený počet případů, kdy k takovéto substituci nedochází. Převzatý výraz si více méně zachovává podobu výrazu původního, tedy alespoň grafickou. Je tomu tak například u slova *polaroïd* z anglického originálu *polaroid.*

Slova migrující

Výše uvedená podrobná analýza anglicismů ve francouzštině však ještě stále není vyčerpávající. Existuje ještě další nezanedbatelná skupina slov takzvaně migrujících, která se v některých případech může překrývat se skrytými anglicismy. Naskýtá se otázka, zda je možné zařadit migrující výpůjčky také mezi anglicismy. Mám zde na mysli výrazy přejaté do francouzského jazyka skrze angličtinu, které však nejsou anglického původu a jedná se tak vlastně o formu výpůjček do anglického jazyka. Tyto teprve později, zpravidla v pozměněné anglicizované podobě přecházejí do francouzštiny. Často to jsou slova používaná s drobnými obměnami i v jiných jazycích, češtinu nevyjímaje.

Je to paradoxní, že ne každý anglicismus je původní anglický výraz. Jsou i případy, kdy je za anglicismus označován dokonce výraz pocházející původně z francouzštiny. H. Walter tento typ anglicismů označuje pojmem ***„allers et retours“*** a ve francouzštině je jich celá řada. Jmenujme pro příklad: *pedigree* (rodokmen) z francouzského *pied du grue* (noha jeřába), založená na vnější podobnosti; *sport* ze starší podoby *deport* znamenající původně zábavu; *interview* pocházející z původního *entrevue* nebo slovo *cash* původně francouzské slovo *caisse.* (Walter, 1997, 181-183)

Hlavní příčinou vzniku tohoto typu anglicismů je nutno hledat v historii. Angličtina, stejně jako mnoho jiných jazyků, si svou vlastní slovní zásobu vždy obohacovala slovy cizího původu, měla-li k tomu příležitost. Zvýšený výskyt výpůjček z jiných jazyků, včetně francouzštiny, byl často způsoben přímým kontaktem se zdrojovým jazykem. A tak se v angličtině objevují cizí slova pod vlivem objevitelských či obchodních cest, zámořských plaveb, včetně kolonizací apod. Do francouzštiny se tak později dostávají anglicismy jejichž původ však pramení třeba v jazycích původních obyvatel Ameriky (*totem*), či z oblasti tichomoří (*taboo*, *barbecue*,…). Nicméně tato slova jsou již pevně zakotvena v anglické slovní zásobě a jako taková jsou chápána jako anglická, ač cizího původu. Proto i slova migrující, která z nich čerpají považujeme za anglicismy.

Tuto třídu lze dále rozdělit podle kritéria vlivu, který angličtina měla na slovo před jejím přijetím do francouzského lexikonu. Dopad mohla mít buď na **formu** nebo na **obsah**. Jsou však i případy, kdy k žádnému ovlivňování nedošlo. Angličtina tak hrála jen roli prostředníka, který umožnil přenos výrazu z jednoho jazyka do druhého, aniž by do jeho podoby či významu jakkoli zasáhl. Tak jako u slov *dingo* pocházejícího z australského dialektu nebo *mescaline* z jazyka nahuatl. (Höfler,1982, str. VII)

Co se týká role angličtiny z hlediska **formální podoby slova**, jde v podstatě o to, že si cizí výraz upravila do podoby, která vyplývá z jazykových pravidel

angličtiny. Tato pravidla se odvozují ze vzájemného vztahu grafické podoby slova a jeho podoby zvukové. Například z hindského slova *kari* vznikla na základě uvedených pravidel nová grafická podoba slova, totiž *curry*, tak jak ji dnes známe i ve francouzštině. Stejně jako jiné slovo téhož původu *bangla*, získalo svou konečnou podobu *bungalow* vlivem těchto pravidel, ačkoli v angličtině se jedná spíše než o skutečná pravidla pouze o tendence. (Höfler, 1982, str. VII)

V případech, kdy hovoříme o dopadu angličtiny na **obsah výrazu**, dochází vlastně k významovému posunu či naprosté změně oproti smyslu původnímu. Taková změna je však založena na bázi asociace, takže stále můžeme hovořit o sémantickém vztahu obou výrazů, byť i jen ve velmi omezené míře. Slovo přejaté do angličtiny nabývá jiného významu a v této podobě, někdy přeci jen s drobnými grafickými změnami, přechází do francouzštiny. Pro ilustraci nemusíme hledat dlouho. Francouzské slovo *cafétéria* bylo skrze angličtinu převzato ze španělštiny, kde mělo podobu *cafetería.* V zemi svého původu znamená toto podstatné jméno ”obchod, kde se prodává káva”. Ve francouzštině je však denotátem ”místo kde se podává káva”, stejně jako v češtině, tedy kavárna. Tento význam, však slovo získalo až když přešlo do angličtiny. (Höfler, 1982, str. VII) V těchto případech je význam angličtiny v roli mediátora zcela neoddiskutovatelný.

Polysémie

V souvislosti se sémantickou výpovědí slov, je vhodné poukázat na běžný jev ve slovní zásobě, který se samo sebou projevuje i v oblasti anglicismů. Jde o bohatost slova co do množství jeho významů. Převzala bych zde příklad, který ve své diplomové práci uvádí Pavla Kohnová. Původně anglický výraz *„clip“* má v dnešní francouzské slovní zásobě hned několik významů. Krom prvotního významu „šperk v podobě spony“, se toto slovo v průběhu času obohatilo o

další, a sice: „útržek, výňatek“. Posledně zmíněný význam, pak časem nabyl na konkrétnosti a tak vyvstal další, již třetí denotát tohoto slova, totiž „klip hudební“, krátký filmový záznam složený z útržků, který doprovází záznam zvukový tj. hudební. (Kohnová, 23) V současnosti má tedy tento anglicismus hned tři významy a nikde není řečeno, že se jedná o počet konečný. Jazyk se neustále vyvíjí a síla asociace je mocná. Obdobný vzorec můžeme nalézt u celé řady anglických výpůjček.

Jiné pojetí typologie

Zcela jiné hledisko pro třídění anglicismů je vymezeno ve slovníků anglicismů „Colpron“. Jde o kritérium lingvistické kategorie, která je pro daný typ anglicismu příznačná. Podle toho lze rozlišit anglicismy do šesti kategorií: sémantické, lexikální, syntaktické, morfologické, fonetické a grafické.
(www.membres.lycos.fr/anglicismes)

Do **sémantické** kategorie, která je zjevně nejčastější, patří slova francouzského původu, kterých je užito ve významu slova anglického. Jejich forma si je navzájem podobná, avšak každé prošlo jiným vývojem. Například slovo *pamphlet* má v angličtině význam zcela neutrální tj. brožura avšak původní význam slova byl spíše negativní a sice hanopis. Slovo *pamphlet*, tak pod vlivem angličtiny nabylo ve francouzském jazyce dalšího významu. Jedná se tedy o přijímání dalšího „signifié“ pro již existující „signifiant“. Mezi sémantické anglicismy patří i doslovné překlady idiomatických výrazů, tedy kalky, vytvořené za pomoci francouzského lexika. *(être sous l’impression que)*

Lexikální anglicismy, jsou slova a výrazy přejaté z angličtiny buďto zcela beze změny nebo obohacené o francouzský sufix. První případ lze ilustrovat příklady jako *kick, bowling, boss* etc. Druhý můžeme osvětlit příklady jako: *timer, checker, shooter etc.*

Anglicismy syntaktické je už mnohem složitější vysledovat. Jde v podstatě o strukturální kalky, kdy vzájemné vnitřní vazby typické pro angličtinu jsou aplikovány ve francouzštině a to například v rámci předložek a rodu trpného tj. pasiva. Příkladem užití předložky může být vazba: *"sièger sur un comité"*. Pro nezvyklou aplikaci trpného slovesného rodu nám za příklad poslouží fráze: "*brochure à être distibuée"*. (www.membres.lycos.fr/anglicismes)

Morfologická třída anglicismů je, jak jinak, založena na aplikaci morfému ve francouzštině podle anglických pravidel. Patří sem takové případy jako chybné užití čísla (*douanes* po vzoru anglického *the customs* tj. clo), tvoření slov podle anglickým pravidel (*direct* na místo správného výrazu *directement*), či připojování sufixů vlastních angličtině jako v případě výrazu *complétion* podle vzoru anglického protějšku *completion* tj. doplnění, dokončení.

Fonetická kategorie anglicismů spočívá samozřejmě ve výslovnosti, a sice ve výslovnosti chybné, kopírující anglický vzor. Tak jako označení drobných u kanadského dolaru či eura *„cent"* vyslovené /sɛnt/.
(www.membres.lycos.fr/anglicismes)

Poslední, zcela specifickou skupinou, jsou anglicismy spadající do kategorie **grafických**. Ortografie těchto slov či slovních spojení, nebo typografická úprava je připodobněna formě anglosaské. Tak jako *addresse* namísto *adresse* či číslice zapsaná *123.4* namísto *123,4*. Patří sem i případy, kdy formální podoba daných výrazů neodpovídá francouzským pravidlům interpunkce a tvoření zkratek (blvd. z francouzského *boulevard*). Z výše uvedených příkladů je patrné, že se zde už nejedná jen o slova či výrazy, ale o mnohem širší pojetí jazyka jako takového.

Poslední čtyři zmíněné typy jsou časté zejména v těch oblastech, kde dochází k silnému vlivu angličtiny na francouzský jazyk, zejména z důvodu

geografické spřízněnosti. Takovým místem je například frankofonní oblast Quebeku.

Faux amis

Hovořila jsem o různých variantách výpůjček z angličtiny, ale neměla bych opomenout ani velmi specifickou skupinu výrazů, jejichž vnější podoba svádí k záměně s anglicismy. Jde o tak zvaná faux amis, která lze jinak nazvat jako paronyma v rámci dvou různých jazyků. Jsou jimi slova, která mají zpravidla stejný původ a jejichž vnější podoba si vzájemně více, či méně odpovídá. V průběhu vývoje v odlišných kontextech u nich však došlo k posunutí či naprosté změně významu. Je však také pravdou, že jsou to právě „faux amis“, která jsou nejlepšími adepty na to, stát se sémantickými výpůjčkami. Právě jejich formální podobnost svádí k tomu, že je mluvčí užívají v nesprávném kontextu a tak bývají zpravidla dříve nebo později akceptována a stávají se tak, k nevoli puristů, součástí slovní zásoby.

Zde jen několik příkladů faux amis pro srovnání:

Význam francouzského slova	**Francouzské slovo s nímž je možné anglický výraz zaměnit**	**Anglické slovo – faux ami**	**Význam anglického slova**
současný	**actuel**	**actual**	**skutečný**
dokončení	**achèvement**	**achievement**	**úspěch, výkon**
zbraň	**arme**	**arm**	**paže**
váha	**balance**	**balance**	**rovnováha**
lék	**cure**	**cure**	**péče, dieta**
starý mládenec	**bachelier**	**bachelor**	**bakalář (titul)**

Do této kapitoly bych ráda přiřadila ještě jednu zcela specifickou skupinu anglicismů, či spíše výrazů mezi nimiž lze také nalézt původ v anglosaské kultuře a jazyku. Jsou to obecná jména, která vznikla ze jmen vlastních, ať už jmen osob či názvů firem popřípadě jednotlivých produktů. Tato skupina nemá ve slovní zásobě francouzského jazyka velké zastoupení, nicméně považuji za vhodné se o této okrajové třídě krátce zmínit. Patří sem výrazy, jejichž prvotní význam byl omezen na jedinečné a zcela konkrétní jevy, a teprve později se rozšířil do roviny obecné, tj. na jména obecná a jejich odvozeniny. Za příklad nám může sloužit pojem *klaxon.* Tento výraz, ještě v podobě „Klaxon“, původně označoval název jedné americké firmy, která vyráběla produkty dnes známé jako houkačka či klakson. Z tohoto vztahu se později vyvinul obecný název pro tento výrobek. Ve francouzštině byl prvně v tomto významu zaznamenán v roce 1914 a o necelé čtvrtstoletí později se v jazyce objevuje sloveso z něj odvozené v podobě *klaxonner*. (Dubois, 1998, 414) Jiným a možná dost překvapivým příkladem nám může být anglicismus *sandwich*, výraz převzatý v nezměněné formě a s týmž významem. Původně tvořil část jména anglického admirála Johna Montagui (compte de) Sandwich, který si nechával připravovat dva plátky chleba proložené masem. Odtud i dnešní význam slova. (Dubois, 1998, 686)

4. Kontext aneb anglicismy ve společenském kontextu

Vezmeme-li v úvahu kauzální vztah mezi řečí, tedy způsobem jak se vyjadřujeme, a lidskou myslí, přesněji řečeno způsobem uvažování, dalo by se říci, že to, jak každý jednotlivec hovoří, odráží do značné míry to, jak uvažuje, potažmo jak vnímá svět kolem sebe. Zobecníme-li pak toto tvrzení, lze říci, že

řeč, tedy jazyk, ať už francouzský, anglický nebo český odráží to, jak jeho uživatelé a zároveň "spolutvůrci" vnímají prostředí, které je obklopuje, tj. kontext. Podoba jazyka (rozsah lexika, atd.) je tedy do značné míry ovlivněna kontextem v němž je používán a v němž se vyvíjí. Naprosto jasné jsou tyto rozdíly například na kanadské, tj. quebecké, a francouzské verzi francouzštiny. Avšak není třeba lovit v dalekých vodách. Stačí nám už srovnání mezi různými registry jazyka v rámci Francie. Porovnejme francouzštinu vědeckou s jazykem hovorovým. I zde jsou na první pohled patrné rozdíly co do užití anglicismů. Z toho vyplývá, že kontext hraje v podobě jazyka klíčovou roli, tedy i v případě anglicismů.

Stačí se podívat do francouzských novin nebo časopisů, abychom si uvědomili, že fenomén zvaný anglicismus není nikterak záležitostí okrajovou. Naopak proniká do všech sfér jazyka, které si jen můžeme představit. V některých doménách je tendence jeho výskytu vyšší, stejně jako ve specifických situacích. Tato skutečnost vychází z měnících se potřeb současné společnosti. Tak jak se kolem nás objevují nové „věci", vyvstává i otázka jak je pojmenovat.

Jazyk vědy a techniky, terminologie z oblasti obchodu a práva a podobně, to vše jsou velmi specifické skupiny, které se vyznačují velkou četností anglicismů a internacionalismů. Jedním z důvodů velkého výskytu těchto výrazů je snaha o jasnost a srozumitelnost. Pro příklad: *pulsomètre* vs. anglický výraz pulsometer, antibiotique vs. *antibiotic, paléolithique* vs. *paleolithic.* (Höfler,1982,str. IX) Podobnost francizovaných anglicismů s jejich anglickým protějškem není otázkou jen příbuznosti v rámci formy, ale i obsahu. Právě obsah je v těchto případech věc klíčová. Snahou těchto výrazů je právě naprostá ekvivalence mezi nimi co do sémantické hodnoty slov. Vyhnout se vágnosti či mnohoznačnosti bývá prvotním cílem tohoto druhu anglicismů.

Na druhou stranu existují i anglicismy specifické, například pro oblast politiky a žurnalistiky (médií obecně), kde se užívají jak výpůjčky lexikální tak

strukturální tj. syntaktické. Jejich účel však bývá zcela opačný, tedy pouhé „naznačování“ za pomoci výrazů obecnějšího charakteru (*finaliser, performant* etc.) a někdy dokonce “mlžení”.

Z těchto výše uvedených příkladů je patrné, že kontext je faktorem, který hraje hlavní roli v užívání anglicismů v jazyce. Existuje jazyk médií, reklamy, obchodu, vědy, techniky apod., který anglicismů využívá s velkou měrou. Každá z těchto oblastí je specifická. Pro názornost zde předkládám výběr výpůjček z angličtiny z rozličných oblastí lidského života. Tyto příklady byly získány z různých zdrojů, slovníky počínaje a internetovými stránkami konče. Tyto zdroje jsou zmíněny v rámci prostudované literatury. Hlavním zdrojem mi zde však byl etymologický slovník.

Jedná se jen o průřez existujícími anglicismy s nimiž se můžeme ve francouzštině běžně setkat a jež tvoří součást každodenního života mnoha frankofonů. Pro přehlednost vymezuji několik základních oblastí v rámci lidského života, kde se můžeme s anglicismy nejčastěji setkat.

V oblasti **zábavy** se značné množství výrazů objevuje od počátku dvacátého století, společně s rozvojem rádia a později filmu. Můžeme tak být svědky rozšiřování anglofonní kultury a s ní i její slovní zásoby.

HUDBA A TANEC : *country, blues, boogie woogie, jazz, rock’n’roll, rocker,*
ragtime, rhythm’n blues, swing, folk, rap, punk, hit-parade; fox-trot, quick step, jive, break-dancing, boston, shimmy,…

FILM , TELEVIZE A DALŠÍ DRUHY ZÁBAVY : *film, triller, sitcom, show, western, star, club , one-man show, remake, clip, happy-end, hobby, vamp…*

Další oblastí, v níž jsou anglicismy výrazně zastoupeny, je **sport**, ať už se jedná přímo o pojmenování discipliny, vybavení, pojmenování hráčů, prostředí v němž je sport provozován či jiné záležitosti související se sportem jako takovým. K největšímu přílivu anglicismů do francouzštiny v této oblasti docházelo zejména v devatenáctém století. Méně pak ve století následujícím, kdy vedení přebírá specifická třída výpůjček z oblasti obchodu. (Rey-Debove, 1986, str. XII)

SPORT : *boxe, boxer, boxer-short ; ring, football, l`arrière* (viz. sémantické výpůjčky), *shooter, basket(-ball), rugby, golf, surf, tennis* (allers et retours), *volley-ball, supporter, jogging, sportsman, knock-out…*

Jinou významnou skupinu tvoří výrazy vztahující se ke sféře **obchodu**, ekonomie a hospodaření. Tato oblast se začala rychle rozvíjet společně s technickým a vědeckým pokrokem. Nástup rozkvětu této oblasti nastal v devatenáctém, ale především dvacátém století. Tehdy začala vznikat zcela nová oblast s obchodem úzce související, doména reklamy, která je dnes samozřejmou součástí obchodní praxe. Vzhledem k tomu, že ekonomickou velmocí dvacátého i jednadvacátého století se staly Spojené státy americké, není žádným překvapením, že množství anglicismů nalezneme právě v této sféře lidské činnosti.

HOSPODAŘENÍ : *management, budget, investissement, manager, cash-flow, stock ,planning ,leasing, …*

OBCHOD A REKLAMA : *marketing, show room, designer, spot, promotion, leader, meeting, sponsor, holding, dispatching, brain-storming, slogan, showroom, discount, business,…*

Vedle sféry obchodu hraje v životě lidí významnou roli i oblast **médií a politiky,** kde lze nalézt anglicismy všeho druhu. Uvádím zde však pouze výrazy, které s touto sférou úzce souvisí.

MÉDIA : *news, speaker, speakerine, reporter, interview, free-lance, …*

POLITIKA : *boycotter, coalition, vote, anti-social, meetings, brain-washing* (současně existuje ekvivalent ve formě kalku *lavage de cerveau*)…

Další na anglicismy velmi bohatou skupinu tvoří slovní zásoba z již zmiňované oblasti **vědy a techniky**. Zejména první oblast se rozvíjela dlouhodobě už v průběhu historie, a proto se s anglicismy z této oblasti můžeme často setkat, aniž bychom si toho byli vědomi. Zpravidla byly již silně francizovány a jejich forma nám tedy v odhalení jejich původu příliš nepomůže. Prudký nástup rozvoje vědy a techniky včetně průmyslu nastartoval v devatenáctém století potřebu „vytvořit“ v jazyce odpovídající výrazy. Bylo třeba pojmenovat nové objevené fenomény, nové postupy a procesy, materiály a jejich vlastnosti a stejně tak i osoby, zabývající se výzkumem či výrobou. Co bylo tedy snazší, než sáhnout po již existujících adekvátních výrazech do slovní zásoby anglického jazyka. Spektrum této skupiny je proto velmi různorodé a o to bohatší na anglicismy.

VĚDA A TECHNIKA: *plastic* (výbušnina), *cockpit, freezer, fax, radar, hi-fi, celluloïd, flash, lifting, orbit, laser,…*

S výše zmíněnou skupinou úzce souvisí i oblast komunikací a **informačních technologií** jako je internet, záznamové systémy a jiné. Tato sféra se velmi rychle rozvíjí a proto u těchto výrazů dochází k rychlému zastarávání.

INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE : *CD Rom, disque compact, mailing, e-mail, internet, web, site web,…*

Poněkud odlišnou skupinu tvoří oblast **turismu a dopravy**. I ta se však zejména v průběhu dvacátého století začala rychle rozvíjet. Společně s technickým pokrokem a rozvojem oblasti volného času začala tato doména získávat na významu i u běžného obyvatelstva.

DOPRAVA : *car, fuel, tramway, train, rail (kolejnice), parking, boeing, tunnel,…*

TURISMUS : *ticket, camping, tourisme, travelling,…*

Skupina, kterou uvádím nyní, je vedle informačních technologií oblastí, která rychle podléhá změnám a některé výrazy, jež zde budu citovat, mohou být již zastaralé. Jedná se o anglicismy, které souvisejí se **společenským a kulturním životem a módou**, odívání nevyjímaje.

MÓDA A SPOLEČENSKÝ ŽIVOT : *snob, shopping, fun, darling, best-seller, boy, girl (ve významu sborová tanečnice), night club, modeling, cool, snack, shaker, fashionable, pink, happy hours, flirt …*

ODÍVÁNÍ : *jeans, tee-shirt* nebo také *T-shirt , slip* (ve významu dámské kalhotky), *sweater, short, pull (over), redingot, boots* (ekvivalent k výrazu bottes tj. kozačky) …

Další skupina anglicismů představuje oblast vcelku různorodou. Jde o označení osob vztahující se zejména k **druhům povolání**, či pracovního zařazení. Tato sféra anglicismů se neustále rozvíjí a rozrůstá v závislosti na stále se vyvíjejících či nově vznikajících oborech. A tak není divu, že zde nalezneme značné množství přejatých výrazů. Některé výrazy z této oblasti mají jen omezenou dobu trvání, stejně jako obory, kterých se týkají. Jejich výskyt může být také ovlivňován módními vlnami.

POVOLÁNÍ A OZNAČENÍ OSOB : *manager, jockey, dealer* (ve smyslu prodejce drog), *cow-boy* (nebo *cowboy*), *translator* (namísto traducteur), *baby-sitter, leader, stewardess, pin-up* …

Poslední skupina, kterou zde chci zmínit v podstatě zahrnuje všechny ostatní oblasti, které nelze začlenit do jednotlivých výše uvedených tříd. Jde o **anglicismy**, s nimiž se Francouzi mohou setkat **ve svém každodenním životě** jako jsou názvy obchodů, předměty denní potřeby, potraviny, kosmetika a mnoho dalších.

VÝRAZY Z KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA : *part-time, job, drink, ketchup, soft-drink, toaster, magazine, living(-room), test, non stop, week-end, chewing-gum, shampooing, sex-shop, self-service* (Ve významu místa, kde se sami obsloužíme. Nemusí se nutně jednat o obchod.), *pub, cleansing cream,* …

Tyto výše uvedené kategorie jsou jen jednou z oblastí možného kontextu, jež zasahuje do tak specifické slovní zásoby, jakou jsou anglicismy. Tímto kontextem nejsou jen výše uvedené domény lidského života. Je nutno sem zařadit i tak konkrétní faktory jako je věk mluvčích, dosažené vzdělání a z něho vyplívající společenské zařazení. S tím souvisí i povolání, které také výrazně ovlivňuje slovní zásobu často úzce související s odbornou terminologií. O vlivu profese však bude ještě řeč.

Charakteristika mluvčích jako kontext

Jak z předcházejícího textu vyplývá, lze za kontext mající vliv na výskyt anglicismů považovat i jiné okolnosti než je užití jazyka v rámci dané oblasti společenského života. Jedním z výrazných faktorů je věk mluvčího, přesněji řečeno uživatele francouzského jazyka. Je všeobecně známým faktem, že děti a mladí lidé jsou více flexibilní a také více náchylní k podléhání různým vlivům jako je móda apod. Mladí lidé tak tvoří specifickou skupinu uživatelů, u níž lze

vysledovat společné znaky, co do jejich jazykového projevu. Ovšem je nutno poznamenat, že tyto příznaky časem postupně slábnou společně s dospíváním a zařazením se do společenského života a pracovního procesu. Jedním z typických znaků je už zmíněná tendence podléhat vlivům módy.

Co se módních vln týká, jedná se o záležitost bezpochyby téměř tak starou jako lidstvo samo. Zaměříme-li se však na doménu anglicismů, lze jednu z nejvýraznějších módních vln, co do vlivu anglosaské kultury a jazyka, zaznamenat po druhé světové válce a zejména pak od let šedesátých společně s celosvětovým vlivem nově vznikajících hudebních směrů a životních stylů. Není jen shodou okolností, že právě v té době se objevuje výraz *franglais* a osobnosti jako Étiemble vystupují proti „invazi anglicismů“ (Étiemble, 1973, 44)

Právě mladí lidé, jsou často jedni z prvních, u nichž se tyto vlivy nejčastěji projeví a to zpravidla ve vysoké míře. Není proto žádným překvapením, že lze v rámci lingvisticky orientovaných prací objevit termín „jazyk mladých“ či „slang mladých“. (www.wikipedia.com) Henriette Walter hovoří ve stejném kontextu o „mluvě mládeže“. (překlad Dohalská M., Schulzová O.) Mladí lidé jsou v tomto ohledu velmi přizpůsobiví a rychle pochytí anglicismy z různých médií, ať už jsou to periodika, televize, kino či hudební scéna. Ovšem tento proces funguje v obou směrech. Stejně jako mladí lidé přebírají slovní zásobu z médií, tak si i média vypůjčují mnohé z jazyka mladých. Příkladem více než výmluvným jsou reklamy a různé jiné slogany, které někdy přímo kopírují jazykové obraty mládeže. Jako příklad uvádím slogan ministerstva dopravy, který ve své práci zmiňuje Walter: „*on roule cool*“, „*on se calme, on se calme*“. (Walter, 1993, 298)

Právě pro jazyk mladé generace je příznačná velká četnost anglicismů a snad s tím souvisí i celosvětový trend výuky angličtiny jako druhého jazyka na školách, jakožto součást základního vzdělání. Angličtina, jakožto nositel anglosaské kultury, v sobě pro mladé Francouze skrývá něco nového a lákavého.

Tím se tento jazyk stává pro mládež atraktivní a z jejich pohledu hoden napodobování. Mnohem snáze podléhají oné „anglomanii“, která se dnes šíří po celém světě. A tak se nemůžeme divit, že se v jazyce mladých tak často objevují strukturální kalky a výpůjčky z angličtiny všeho druhu jako: „*être sous contrôle*“ vs. „to be under control“ (zvládnuté, „pod kontrolou“) *smart* (správný, prima, elegantní) apod. Ze zmíněných informací lze usuzovat, že jazyk mladých je jednou z „kolébek“ anglicismů ve francouzštině.

Zvláštním faktorem působícím na výskyt anglicismů je **společenské zařazení a kultivovanost uživatele**. Francouzský patriotismus je všeobecně známou věcí a francouzský jazyk, jako součást kultury, se z něj nijak nevymyká. Znalost francouzštiny, její ortografické a gramatické stránky, patří k běžné součásti znalostí erudovaného Francouze. Je to pro něj téměř samozřejmost, co víc, je to znak kultivovanosti a známka kulturního a národního cítění. Schopnost dobře vládnout svým jazykem je svým způsobem pro Francouze záležitost prestiže a hrdosti na vlastní jazyk a kulturu. Tedy, to je ideální představa. Nicméně zůstává pravdou, že míra vzdělání hraje velkou roli v kultivovanosti projevu.

Ve vztahu k anglicismům se ve francouzštině míra vzdělanosti projevuje například tak, že v případě existence duplicitního výrazu francouzského, či francizované výpůjčky, vedle zcela zřetelného anglicismu (například lexikálního přejatého v původní podobě) je preferována varianta první. Vzdělaný Francouz by tak například na místo výrazu *feedback* použil francouzský ekvivalent *rétroaction*. Toto se však týká především psané formy jazyka a oficiálních projevů. V běžném mluveném projevu je skutečnost často jiná.

Tak jako lze hovořit o kultivovaném projevu, můžeme se podívat i na projev zcela opačného charakteru, tedy lidový nespisovný jazyk („français populaire“) a zcela mezní varianty, jazyk slangový a argot. Na lexiku těchto podob jazyka se naopak vliv angličtiny projevuje nemalou měrou. Pod

francouzským pojmem *argot* se zpravidla skrývá jak české označení pro argot (jazyk „nekalých živlů“) tak slang (jazyk specifický pro profesní či jiné skupiny). (Walter, 1993, 279) Vzhledem k tomu, že argot je do značné míry odvozován z jazyka hovorového, nebudu zde z pohledu výskytu anglicismů mezi těmito dvěma skupinami činit rozdíl. (Gadet, 1992, 102)

Jazyk mluvený obecně je k anglicismům mnohem benevolentnější než jeho psaná forma, což vychází i z podstaty a charakteristiky mluveného projevu. Stejně jako je jeho struktura zpravidla jednodušší, je i výrazně náchylnější k tomu, aby podlehl silnému vlivu všudypřítomného cizího jazyka, jakým angličtina je. Není se tedy čemu divit, když se v této formě jazyka, ať už na úrovni lidového jazyka či argotu, objevují výrazy čerpající z anglického lexika. V argotu je velmi produktivní například anglická výpůjčka „*man*“, která přebírá funkci sufixu. Můžeme tak zaznamenat výrazy typu: *fauch'man*, *arrang'man* či *poul'man*, které představují různá označení pro stejný denotát a sice policie, policista. Velmi časté je v hovorové francouzštině také užití sufixu „-ing“, s jehož pomocí pak vznikají již zmíněné falešné anglicismy typu *pressing*, *bronzing*, *lifting* apod. Tento typ tvoření výrazů je na dané úrovni jazyka častý, je pro něj totiž typická hra s morfologickými paradigmaty. (Gadet,1992, 104)

Celkově však lze říci, že je to právě lidová mluva čerpající mnohé z argotu, která nejsnáze přejímá do své slovní zásoby slova cizího původu, od dvacátého století zvláště anglicismy. Je svým způsobem do značné míry předzvěstí dalšího obohacování francouzského jazyka o anglicismy, neboť je to právě jazyk lidový, který je často první fází přijetí nového výrazu do francouzského slovníku spisovného jazyka. Podobně je to ostatně i v českém jazyce. Můžeme si připomenout pojem „Česko“, kvůli němuž se před několika lety vedly mezi lingvisty prudké boje. A ač mnozí byli proti, časté užívání v médiích apod. jej přes všechna úskalí nakonec přivedla až do spisovné češtiny. Obdobný vzorec nalezneme i u anglicismů v lidové francouzštině, respektive argotu. Nemálo z nich se postupem času začlení do běžné slovní zásoby.

Se vzděláním a společenským postavením mluvčího úzce souvisí i jeho profese. I ta může mít značný vliv na jeho přístup k anglicismům v rámci francouzštiny. Jde o skutečnost, že u osob, které jsou kvůli svému povolání každodenně vystavovány vlivu anglického jazyka, je mnohem pravděpodobnější a přirozenější častější výskyt anglicismů v jejich projevu a to i mimo profesi. Existují oblasti, které by se bez anglického jazyka takřka neobešly. Nepopiratelným důkazem nám může být příklad sféry informatiky, kde lze hovořit o žargonu opírajícím se výrazně o angloamerické lexikum. Jazyk programátorů je ve své podstatě vystavěn na angličtině. (www.wikipedia.com)

5. Příčiny vzniku anglicismů a motivy jejich užívání

Francouzština, stejně jako mnoho jiných jazyků, neustále přijímá do svého lexika řadu slov cizího původu. Není to samozřejmě pouze angličtina, která je zdrojem nové slovní zásoby, ale jak už bylo nejednou řečeno, hraje v této oblasti celosvětově hlavní roli. A proč k tomuto procesu vlastně dochází? Odpověď je nasnadě. Jazyk nám slouží ke komunikaci a jako takový musí tedy do určité míry odrážet změny, které se kolem nás dějí, aby tuto základní funkci mohl plnit. Z toho vyplývá, že společně s rozvojem vědy a techniky a vývojem společnosti obecně, musí k obdobnému rozvoji docházet i v rámci jazyka.

Aby jazyk mohl v této „zkoušce“ obstát, je zapotřebí ho pěstovat a obohacovat o novou slovní zásobu, která by byla sto tyto změny ve společnosti

reflektovat. Mluvčí potřebuje mít k dispozici slova, kterými může věci kolem sebe pojmenovat. V oblasti, kde má jazyk nějaký deficit je třeba toto prázdné místo přijatelným způsobem zaplnit. Jedním z možných řešení je obrátit se na jazyk, který potřebným lexikem už disponuje a využít ho k obohacení slovní zásoby jazyka vlastního (v našem případě francouzštiny).

Ovšem je toto skutečně jediný důvod proč k přejímání cizích výrazů, respektive anglických výrazů, dochází? Odpověď zní jasně ne. Vezměme si slova, která ve francouzském jazyce existují a přesto jsou z angličtiny přijímány výrazy nové, jejichž význam je ve své podstatě tentýž. Zejména v běžném lexiku, na rozdíl od vědy, techniky a obchodu, se vcelku často objevují výrazy duplicitně tj. jak ve francouzské podobě, tak ve formě anglicismu. Vzpomeňme již zmiňovaných výrazů *magasin* a *magazine* či *traducteur* vs. *translator*. Přesto mluvčí často „loví v cizích vodách“, aby vyjádřil myšlenku, na niž by mu slova jeho mateřského jazyka leckdy stačila. Proč? Jazyk je sice prostředkem komunikace, ale převeden do konkrétního projevu, psaného či mluveného, vypovídá i o mnoha jiných věcech než je jen obsah užitých slov. Stává se instrumentem k vyjádření i zcela odlišných věci něž je myšlenka sama. Touto oblastí se zevrubně zajímá doména lingvistiky zvaná pragmatika. Výběrem slov tak můžeme mnohé říci o svém postoji k tomu s nímž komunikujeme, či o svém postavení ve společnosti apod. Může hrát i roli markantu, podle kterého lze mluvčího zařadit do určité skupiny uživatelů jazyka, jako je tomu například u profesních slangů.

Jedním z faktorů, který tu hraje svou roli, je tedy věková skupina mluvčích, jež je užívají a společenské postavení, včetně vzdělání, jak bylo uvedeno v předchozí kapitole. Dalším, avšak neméně významným kritériem je rozlišení, zda se jedná o **užívání** anglicismů **vědomé tj. úmyslné**, nebo jde o použití čistě náhodné a tudíž **neúmyslné** bez konkrétního záměru.

5.1. Úmyslné užívání anglicismů

U tohoto případu užívání anglicismů rozlišujeme dva základní motivy, které uživatele vedou k použití anglicismu. Prvním z nich je **„nutnost“**, druhým pak **„prestiž“**. Základní rozdíl spočívá v tom, zda příčina užití anglicismu je v charakteru jazyka samého tj. v jazykových možnostech francouzštiny, či je-li vyvolána úmyslem dosáhnout touto cestou určitého cíle.

O anglicismus použitý z nutnosti, označovaný Rey-Debovem ***„l'emprunt de nécessité“***, se jedná tehdy, jestliže jeho užití vyplývá z neexistence adekvátního výrazu ve francouzštině tj. daný výraz nemá francouzský ekvivalent. Z tohoto pohledu můžeme tuto třídu anglicismů dělit do dvou typů. První z nich bývá nazýván „xenismus“ a používáme ho tehdy, když s jeho pomocí označujeme jev cizího původu, který se ve francouzské kultuře (a tedy ani jazyce) nevyskytuje. Za příklad nám může sloužit výraz *l'année sabbatique* a jiné. Tento druh anglicismů si ve francouzské slovní zásobě zachovává vcelku stabilní postavení, neboť jeho zdroj se zpravidla omezuje jen na témata vztahující se k Velké Británii či Spojeným státům americkým, například z oblasti historie nebo geografie. Z tohoto důvodu nebývá zpravidla jeho užití považováno za nevhodné a je tolerováno. (Rey-Debove, 1986, str. XII)

Druhým typem „anglicismů z nutnosti“ jsou ty, které označují jev, který je sice cizího původu, ale byl francouzskou kulturou akceptován a přijat za vlastní. Tak jako denotáty těchto výrazů přejatých z angličtiny: *le whisky*, *le show-biz*, *le week-end* etc. (Rey-Debove, 1986, str. XII) U tohoto typu se časem zpravidla objevují francouzské či spíše francizované ekvivalenty, neboť se často jedná o kalky. Jako je tomu i v případě *le week-end* jemuž se dostalo doslovného překladu v podobě *le fin de semaine*. Zde můžeme vidět, že kalky jsou často výrazem obrany jazyka před zcela jasnými lexikálními výpůjčkami z angličtiny.

U těchto dvou typů anglicismů z nutnosti může nastat případ, kdy ve francouzské slovní zásobě sice lze nalézt více méně vhodný ekvivalent, ale ten není v daném kontextu zcela odpovídající, jasný, tj. může být zavádějící. U daného tématu, ať už v mluveném či psaném projevu (např. překladu), se pak francouzsky hovořící rodilý mluvčí někdy nevyhne užití anglicismu, v některých případech doprovázeného doslovným překladem či vysvětlivkami.

Ve zcela specifických případech může nastat i situace, kdy uživatel francouzštiny, nehledě na to, zda je či není rodilý mluvčí, použije anglicismu z neznalosti francouzského ekvivalentu. Důvodem bývá fakt, že byl s danou problematikou seznámen právě skrze anglický jazyk a použije anglicismu s přesvědčením, že adresát ovládá oba jazyky a bude tedy významu slova rozumět. Popřípadě si v dané situaci nemůže konkrétní francouzský termín vybavit a nahradí ho jeho anglickým protějškem. Takové případy se často objevují u profesního žargonu. V kontextu českého jazyka se sama často setkávám s takovýmto případem, který je vcelku příznačný pro studenty cizích jazyků. I já sama jsme se už ocitla v situaci, kdy z neznalosti českého ekvivalentu, jsem byla nucena využít slovní zásoby anglického jazyka, neboť jsem se z daným tématem seznámila právě za pomoci angličtiny. Příkladem mohou být termíny z lingvistiky apod.

Anglicismus, jehož použití má za motiv prestiž, označovaný jako ***„l'emprunt de luxe et la mode“***, se na rozdíl od prvního případu vyznačuje skutečností, že má ve francouzské slovní zásobě vhodný ekvivalent a jeho užití není tedy nezbytné. Zpravidla popisuje určitý jev, vyskytující se i ve francouzském kontextu, který je ve francouzském jazyce již vyjádřen vlastními jazykovými prostředky a představuje tak ve francouzštině výraz duplicitní. Jako je tomu u výrazů *night club* vs. *boîte de nuit*. (Rey-Debove, 1986, str. XII-XIII)

Z čistě praktického hlediska by se tedy tento druh výpůjčky mohl jevit jako nadbytečný, ovšem musíme vzít v úvahu také kritérium konotací s ním

spojených. Domnívám se, že nejlépe bude, ukážu-li tento možná nepatrný rozdíl na poli českého jazyka. Tak bude pro českého čtenáře nejsnáze postřehnutelný. Srovnejme tedy následující synonyma: „SMS“ a „krátká textová zpráva“. První je anglicismus ve formě zkratky z původního *„short message system“* a jelikož se jedná o výraz často používaný, lze ho označit jako slovo z běžné mluvy. Jak je na první pohled patrné, představuje druhý výraz jeho ekvivalent ve formě kalku tj. více méně doslovného překladu. Ten se však, i vzhledem ke své delší formě, jeví jako výraz „technický“ či odborný a v běžném hovoru tedy nevyužívaný.

Zajímavým paradoxem je užití anglicismu v případě, kdy sice existuje francouzský ekvivalent, ale v anglofonním prostředí použije mluvčí přirozeně anglické podoby slova. V českém kontextu jsem se u francouzsky hovořícího rodilého mluvčího například osobně setkala s větou: *„Je vais à ‚hospoda‘.“* Je pravděpodobné, že takové užití anglicismu úzce souvisí právě s konotacemi, které daný výraz v konkrétní situaci vyvolává. České slovo *„hospoda“* zjevně vyvolává jiné asociace než jeho francouzský protějšek *„auberge“* či *„restaurant“*.

U dětí a dospívajících může být užívání tohoto druhu anglicismů také projevem potřeby začlenit se do kolektivu, být svými vrstevníky přijímán a kladně hodnocen. S tím souvisí právě zmiňovaná potřeba určité prestiže. Ve své mezní podobě však může být také známkou snahy nad svými vrstevníky vyniknout, být tak zvaně „in“. Je samozřejmé, že takový motiv můžeme nalézt i u dospělých jedinců, kde lze hovořit o „snobismu“. Mluvčí se do značné míry chová povýšeně a stylizuje se do postavení jež mu není vlastní.

V této souvislosti bych ráda zmínila ještě jeden neméně významný, avšak poněkud opomíjený faktor, který také hraje svou roli v užívání anglicismů. Je jím lidově řečeno „přirozená lidská lenost“. Jinými slovy, člověk je tvor inteligentní a jako takový ve veškerém svém snažení hledá jak překonat různá úskalí.

V kontextu jazyka bychom tedy řekli, že podle hesla „jít cestou nejmenšího odporu“, se v případě nedostatku jazykových prostředků ve svém vlastním jazyce obrátí na jazyk jiný, který potřebným lexikem disponuje. Někdy zde svou roli může hrát i fakt, že anglická výpůjčka je oproti francouzskému výrazu v daném případě jednoduše kratší (*clip* vs. *bande vidéo promotionnelle*).

5.2. Neúmyslné užívání anglicismů

Faktor, který výrazně ovlivňuje míru užívání anglicismů je **interference angličtiny u osob bilingvních či polyglotů** a to nehledě na to, zda pro ně francouzština je nebo není jazykem mateřským. (Houston, 1972, 205)

Nejčastějším typem, zvláště u anglofonních rodilých mluvčí, je patrně **vliv fonologický** (viz typologie: anglicismus fonetický). Taková osoba může inklinovat k vyslovování francouzských slov podle fonetických pravidel a tendencí anglického jazyka. Například vyslovování koncového „s“ v množném čísle (zvláště pak u výpůjček z angličtiny) je samo o sobě považováno za anglicismus.

Častá je ale i **interference** zvaná **morfosyntaktická** (Houston, 1972, 207), kdy dochází k překladu slovo od slova, morfém od morfému. Do tohoto typu vlivů můžeme zařadit tzv. syntaktické a strukturální kalky. Například: *“être en amour avec quelqu’un”* je (morfo)syntaktickým kalkem anglické fráze *“to be in love with somebody”*. Podle vlastních francouzských pravidel by však toto slovní spojení mělo znít: *„être amoureux de quelqu'un“* (být do někoho zamilován).

K této zvláštní skupině vnějších vlivů patří i hledisko formální stránky slova, tj. jeho grafická podoba. Větší či menší **míra grafické shody v rámci dvou jazyků** představuje jeden z faktorů majících za následek neúmyslné užívání anglicismů. Vzájemná formální podoba slov mezi dvěma jazyky pak má za následek fakt, že francouzské výrazy jsou pod vlivem angličtiny převáděny do

grafické podoby, která odpovídá ortografickým pravidlům jazyka anglického.(viz. příklad uváděný v rámci typologie *addresse* vs. *adresse*)

Vliv fonologický, morfosyntaktický a v neposlední řadě grafický se kromě mluvčích, jejichž rodným jazykem je angličtina, objevuje také velmi často u osob (polyglotů apod.), které se anglickým jazykem zaobíraly dříve než jazykem francouzským. Tyto tendence můžeme sledovat zcela jasně i v našich poměrech. Podíváme-li se do českých škol, bezpochyby zde nalezneme řadu konkrétních případů, jak mezi žáky či studenty, tak mezi učiteli. Ráda bych zde zmínila příklad ze života, kdy vyučující francouzského jazyka zjevně pod vlivem angličtiny odsunula předložku „avec“ na konec věty, jak je ve specifických případech v angličtině zvykem. Věta zněla asi takto: *„C'est moi, que vous allez avec.“* (Převzato od PhDr. M. Fenclové,Csc., vedoucí diplomové práce.)

Tyto výše uvedené vlivy mají za následek neúmyslné užívání anglicismů, které v tomto případě musíme považovat za prohřešky proti normám a pravidlům francouzského jazyka, tudíž za chyby. Je to ale také jeden ze způsobů, jak dochází k pronikání anglicismů do francouzského lexikonu.

6. Extrémní varianta zvaná franglais

Pojem franglais, jak už název kapitoly napovídá, není ničím jiným, než poangličtěnou formou francouzského jazyka, jak ve formě psané tak mluvené. (www.wikipedia.com) Projevuje se vysokou četností anglicismů, jak lexikálních výpůjček tak lexematických substitucí, přičemž se zpravidla jedná o anglicismy, které mají ve francouzském jazyce své ekvivalenty a bývají proto užívány do určité míry nadbytečně. Jestliže neexistuje francouzský ekvivalent, je pro franglais typické upřednostňovat místo anglicismu v podobě kalku formu nefrancizované výpůjčky. Jedním z častých znaků těchto anglicismů je tak skutečnost, že se zpravidla jedná o dosud nezakořeněné výrazy a slovní spojení, která by byla kodifikována například v rámci akademického slovníku apod.

Jak už bylo v kapitole historického přehledu předesláno, pojem franglais je do značné míry symbolickým novotvarem, který označuje formu jazyka, jež je ve své podstatě kombinací francouzštiny, tvořící základní kámen, a angličtiny. Francouzština si zachovává svou dominantní roli, ale je značně deformována anglicismy jak po stránce lexikální tak strukturální. Zajdeme-li do extrému, můžeme franglais označit za **argot** či v rámci různých kontextů jako **žargon** který se opírá o anglický jazyk.

Vzhledem k povaze tohoto fenoménu je vcelku zbytečné hovořit o jeho typologii, neboť ta je ze zřejmých důvodů shodná s typologií anglicismů. Dovolím si však poukázat na tři nejčastější skupiny (z celkových šesti).

První a nejvíce zastoupenou skupinou je **franglais na úrovni lexikální**, časté zejména v oblasti techniky a obchodu. Zde je namístě hovořit o profesním žargonu. Pro názornost uvádím příklad převzatý z internetových stránek www.wikipedia.com.

Z OBLASTI INFORMATIKY : *„Je **reboote** pour que les **drivers** que je viens **d'updater** soient **loadés**.“* Francouzská verze užívající odpovídající slovní zásobu by zněla: *„Je redémarre pour que les pilotes que je viens de mettre à jour soient chargés.“*

Z OBLASTI OBCHODU : *„Le **reporting** mensuel du service **marketing** a accéléré la chute des **stock-options** du **staff**.“* Odpovídající francouzská verze pak zní: „Le *rapport d'exploitation mensuel du service marketing a accéléré la chute des options d'achat du personnel en fonction.“* Povšimněme si, že výraz „marketing“ nebyl nahrazen, neboť je již zakořeněn ve francouzské slovní zásobě o čemž svědčí i fakt, že jeho výskyt ve francouzštině se datuje od roku 1966. (Dubois, 1998, 457)

Jiným častým druhem je **franglais sémantické**, které je na rozdíl od lexematického k francouzskému jazyku vcelku značně ohleduplnější, respektive nepůsobí na první pohled tak násilně a cize. Jejich povaha je nám již známa, nicméně dovolím si připomenout, že jde o kalky a přiřazování významů k existujícím francouzským výrazům (často na základě faux amis). Následující tabulka je krátkou ukázkou takových případů.

Franglais	**Anglická faux amis**	**Francouzský ekvivalent**

audience	audience	auditoir, public
confortable	confortable	à l'aise
confus	confused	déconcerté, embrouillé
définitivement	definitely	certainement, absolument, sans aucun dute

Posledním typem franglais, na který bych ráda poukázala je franglais **syntaktické**. Zmiňuji se o něm především z toho důvodu, že jeden jev, který můžeme zvláště poslední dobou ve francouzštině sledovat, spadá právě do této skupiny. Jedná se o umístění adjektiva před podstatné jméno, jež rozvíjí, což je pro francouzštinu, krom výjimečných případů, netypické. Pro ilustraci uvádím jeden z příkladů převzatých z internetových stránek: *„Je vous recommande la positive attitude.“* (www.wikipedia.com)

S franglais se můžeme setkat v různých kontextech. Nejčastěji v rámci profesních žargonů jako je již zmíněná informatika a podobně. Avšak i běžný uživatel francouzského jazyka se s nimi dnes a denně setkává například v reklamě, hudbě, kině, či na internetu. Na některých francouzských internetových stránkách se tak můžeme setkat s menu ve franglais. Zde je jen krátká ukázka termínů, které lze na takovýchto stránkách nalézt. Faktem je, že podobné případy se často vyskytují i v českém prostředí.

Franglais	**Francouzský ekvivalent (často kalk)**
newsletter	lettre d'information, infolettre
e-mail	courriel
spam	pourriel, pollupostage
chatroom	salon, forum, bavardoir
chat	tchatche, dialogue en ligne, clavardage

home	accueil, page d'accueil
webmaster	webmestre, administrateur de site

V souvislosti s franglais a anglicismy obecně, je vhodné poukázat na jednu důležitou skutečnost. Tento fenomén není jen záležitostí Francie. Obdobná situace panuje i v jiných frankofonních zemích jako je Belgie či frankofonní oblast Švýcarska. A podíváme-li se za hranice Evropy, nemůže nám uniknout ani případ frankofonní oblasti Kanady, Quebeku, kde má vztah francouzštiny a angličtiny zcela specifický charakter. Právě kvůli tomuto specifiku bych ráda provedla krátké srovnání mezi rozdíly ve franglais ve Francii a tím quebeckým. Každá z těchto dvou variant francouzského jazyka totiž volí poněkud odlišný přístup k přijímání anglicismů.

Quebek je na rozdíl od Francie přímo v kontaktu s anglofonní kulturou a proto je zde tedy tlak ze strany angličtiny na francouzský jazyk větší. Až do šedesátých let se vliv anglického jazyka na quebecké francouzštině výrazně podepisoval a množství anglicismů bylo přebíráno v nezměněné formě. Tak například veškeré termíny týkající se automobilu byly převzaty z angličtiny: *brakes* (brzdy), *windshield* (čelní sklo), *tire* (pneumatika) etc. Pak ale přišel zlomový okamžik v podobě emancipace frankofonů a od tohoto okamžiku procházejí nové výpůjčky z angličtiny procesem silné francizace. Zpravidla jde o přibližné kalky nebo jiný typ sémantické substituce. To je hlavní znak, který odlišuje franglais v Quebeku od francouzského. Jestliže Francouz použije anglicismu, který neprošel téměř žádnou změnou, frankofonní Kanaďan si zvolí francizovanou verzi. Je s podivem, že to jsou právě Quebečané, kdo si dokáže lépe hájit svůj jazyk, přestože jsou ovlivňováni angličtinou daleko větší měrou než je tomu ve Francii.

Následující tabulka je stručnou ukázkou příkladů francouzského a quebeckého franglais (často kalku), které jsou si navzájem synonymy.

Franglais ve Francii	Franglais v Quebeku
faire du shopping	magasiner
week-end	fin de semaine
parking	parc de stationnement
ferry	traversier
sandwich	casse-croûte
puzzle	casse-tête

Výše uvedené příklady, jsou jen dokladem toho, že většina Francouzů je více nakloněna tomu, akceptovat anglicismy v jejich původní podobě. To ovšem neznamená, že by quebecká francouzština nečerpala ze zdrojů pocházejících z angličtiny. Naopak, jen někdy volí opatrnější přístup.

Osobně jsem se setkala s frankofonním rodilým mluvčím z Kanady a získala od něj slovníček quebeckého dialektu zvaný „joual“, což je zkomolenina slova „cheval“. V psané podobě je quebecká francouzština velmi podobná francouzské, vyjma specifických výrazů. V běžné mluvě jsou patrné mnohé odlišnosti, které se však týkají zejména výslovnosti. Vraťme se ale k oněm specifickým výrazům. Na nich je zvlášť patrný vliv angličtiny, a proto jsem se rozhodla, některé z nich ve své práci prezentovat. Předkládám zde tedy výběr výrazů ze zmíněného slovníčku, jako ukázku typického vlivu angličtiny v rámci quebecké francouzštiny. Mnohé z nich představují výrazy z nespisovné a hovorové francouzštiny. Je nutno poznamenat, že tento druh anglicismů je na ústupu a vyjma kalků jsou postupně nahrazovány francouzskými ekvivalenty, či právě zmiňovanými kalky.

Quebecký	Francouzský	Anglický výraz, který

anglicismus	ekvivalent	anglicismus inspiroval.
appointement	rendez-vous	appointment
bienvenue	de rien, il n'y a pas de quoi	You are welcome.
chaise berçante	chaise à basculer	rocking chair
canceller	annuler	to cancel
cassé	fauché, sans le sous	broke
change	la monnaie	change
checker	regarder, vérifier	to check
dispendieux	cher, onéreux	expensive
(ça) fitte	ça correspond, ça centre	to fit
game	match (rencontre sportive)	game
lousse	détendu, lâche	loose
malle	la poste	mail
pedleur	Vendeur faisant du porte à porte.	pedler
plat	assiette	plate
ride	une promenade (sur un véhicule)	ride
shop	atelier, manufacture	workshop
tickette	amende	ticket
U-turn	demi-tour (en voiture)	U-turn
watcher	surveiller	to watch

Francouzský uživatel je kupodivu daleko benevolentnější k přijímání lexikálních anglicismů než jeho frankofonní kanadský kolega. Projevuje se to samozřejmě na větším množství nově přijímaných anglicismů tohoto typu do slovní zásoby. Jednou z prvních sfér jazyka, kde se tento druh výrazů objevuje, je samo sebou hovorová francouzština, v níž se vyskytuje ve velké míře. Dovolím si zde citovat slova Michela de Saint-Pierrea, která vcelku jasně vystihují situaci ve Francii ve vztahu k anglicismům.:"*Les Français, assurément, on le défaut d'être chauvins. Mais ils ne le sont pas assez dès qu'il s'agit de leur propre langue – et je ne sais quelle rage les pousse à recourir en toutes occasions aux*

vocabulaires étrangers; plus spécialement aux expressions anglo-saxonnes.“ (Étiemble, 1973, 35-36) Uvedený výrok byl sice zveřejněn v deníku Le Figaro již v roce 1959, ale nezbývá mi než konstatovat, že jeho obsah zatím bohužel nepozbyl na pravdivosti.

7. Problémy vznikající v souvislosti s anglicismy

O vlivu kontextu na fenomén zvaný anglicismus jsem již hovořila, ale co problematika vlivu anglicismů na kontext, jinými slovy na uživatele jazyka a na společnost jako takovou? Právě tomuto tématu bych se v této kapitole chtěla věnovat. Anglicismy, kterých se tato tématika týká, jsou ty novodobé, které zatím ještě nezakořenily ve francouzské slovní zásobě, ale s nimiž se francouzský rodilý mluvčí může dnes běžně ve frankofonním prostředí setkat.

Hlavní dva problémy, které vnímám v souvislosti s tímto jevem, a to zvláště v případě franglais, jsou **pochopení významu** takových slov **a** jejich **výslovnost**. Jak známo, ne každý Francouz, nebo obecněji frankofon, ovládá anglický jazyk. Jeho znalost by mu napomohla oněm původně cizím výrazům porozumět a naznačila jejich výslovnost. Jistě je možné namítnout, že angličtině se dnes učí už i malé děti a že je součástí běžné výuky jak na základních tak středních školách. Ale je to převážně mladá a střední generace, která má s angličtinou již nějaké vlastní zkušenosti. Ta starší generace má však v této oblasti značnou nevýhodu.

Oba výše uvedené problémy, zejména pochopení smyslu nově přijatých anglicismů, se týkají především již zmíněné starší generace a částečně i dětí. Zvláště starší občané čelí denně drobným problémům vznikajícím z neporozumění, ať už psané či mluvené podobě jazyka. Média, obchody, i mluva jejich dětí či vnoučat je někdy až zahlcena anglicismy. Pro děti a mladé lidi je to přirozené učit se nové věci, v našem případě „nová“ slova a užívat je. Pro postarší generaci je to ale už obtížnější. Některé výrazy není snadné pochopit

ani na základě kontextu. Jako příklad mohu uvést adjektivum: *overbooké* namísto *très occupé*. Pro neznalého angličtiny, se tak jeho vlastní jazyk může stát do určité míry nesrozumitelný.

Problém výslovnosti, je už mnohem více rozšířen. Dotýká se všech věkových kategorií stejně, bez rozdílu. I pro ty, kdož ovládají anglický jazyk, se výslovnost anglicismů někdy stává nesnadnou záležitostí. Svůj podíl na tom má mimo jiné povaha anglického jazyka, respektive vztah mezi grafickou a fonetickou stránkou jazyka. Pro jeden a tentýž grafický znak, může v angličtině existovat hned několik možných výslovnostních variant a naopak, jeden foném může odpovídat hned několika různým grafickým znakům či jejich kombinaci. Tak například foném /i:/ můžeme nalézt ve všech těchto anglických slovech: *br**ie**fing*, *l**ead**er*, *m**ee**ting* aj. Ač lze v anglické výslovnosti spatřovat jistou míru pravidelnosti, ne vždy se na tato „pravidla“ lze spoléhat. Existuje celá řada nezařaditelných výjimek. Není se tedy čemu divit, že pak Francouzi často tápou nad otázkou jak dané slovo vlastně vyslovit. Například slovo *sweat (-shirt)* anglicky vysloveno /swet/ často komolí do podoby /swi:t/. (www.wikipedia.com) Podíváme-li se ale na taková slova jako již zmíněný *leader* nebo *speaker*, je vcelku jasné proč k takovým výslovnostním deformacím dochází.

Někdy mohou problémy s neznalostí anglicismů vést k velmi zajímavým a vtipným situacím. Zde předkládám krátký úryvek zveřejněný v Télé-Magazine z roku 1962, který ve své knize cituje Étiemble. Jde o situaci kdy tatínek spolu se synkem (Toto) sledují televizi.:

> Le présentateur: *„Un hold up a eu lieu…,“*
>
> Toto: *„Qu'est-ce que c'est un **oledup**?...“*
>
> … *„Un véritable rush avait précédé cette réunion.“*
>
> Toto: *„Qu'est-ce que c'est un **reuch**?**...“*** etc. (Étiemble, 1973, 37)

8. Jak přistupovat k anglicismům

Informace, které zde prezentuji, jsou nasbírány z různých zdrojů. A tak jako jsou různorodé tyto zdroje, jsou i přístupy jejich autorů odlišného charakteru. V zásadě lze říci, že existuje celá řada postojů, které lze k tomuto fenoménu, nejen francouzskému, zaujmout. Jejich škála je ohraničena dvěma extrémy. Na jedné straně můžeme hovořit o **puristickém systematickém odmítání** anglicismů, pod možná zdánlivou představou, že jich francouzský jazyk nemá za potřebí. Na opačné straně pak stojí **slepé přijímání** takovýchto výrazů do francouzského lexikonu z důvodu menší námahy či snobismu.

O puristickým snahách ve Francii a obraně jazyka vůči cizím vlivů celkově, zejména vlivu anglosaskému, bude řeč v následující kapitole. Tento prostor je však vyhrazen jiným variantám přístupu. O velké míře spíše laxního přístupu, tedy naprostého protikladu k purismu, svědčí již samotná existence takového jevu jakým je franglais. Neboť co jiného je, než projevem „anglomanie“, slepého napodobování a snad i jisté lenosti hledat v mateřském jazyce to, co je anglickým jazykem nabízeno „na zlatém podnose“. Do značné míry to vypovídá o povaze současné francouzské společnosti a v podstatě o povaze stávající společnosti obecně. Ne náhodou se dnes hovoří o „konzumní“ společnosti, která chce mít vše „ready-made“. Podívejme se však i na jiné přístupy, ne tak vyhraněné a dogmatické.

Jeden z možných přístupů je ve své podstatě docela prostý. Jde o humor, který se však většinou nemíjí svým účinkem. Nemálo literárních autorů, textařů a hudebníků nebo jiných lidí z oblasti společenské a kulturní se vydalo na tuto cestu, aby ji využilo jako prostředek k vyjádření nesouhlasu se „stávající“ situací.

Jedním z nich je již mnohokrát zmiňovaný Étiemble. Kolik ironie zaznívá v jednom ze smyšlených monologů, které pronáší jedna z jeho postav v úvodní části knihy „Parlez-vous franglais?“

“Moi, mon vieux,..., je suis un sage, je vis avec mon époque, je refuse de viellir; tranchons le mot? je hurle avec les loups. Le temps est fini où le français pouvait prétendre au statut incontesté de langue universell. Pourquoi veux-tu que, don Quichotte d’une cause perdue, je m’obstine à jouer aux quilles quand tout le monde fait du bowling? Crois-moi, elle est foutue, la langue française. Je n’aime pas les vaincus. Qu’aurais-tu dis, au VIIIe siècle, de celui qui, fidèle aux quarante mots celtiques dont il disposait encore, refusait de parler latin, c’est-à-dire le futur français? Regarde le monde comme il court? ..., quand les communistes se seront entredévorés ou que le communisme se sera digéré lui-même, seule régnera sur le monde la free enterprise, dont le langage véhiculaire sera fatalement l’anglais, mais adapté selon les substrats ethniques et linguistiques.” (Étiemble, 1973, 30-31)

Franglais, či spíše parodii na franglais můžeme nalézt i v textech písní. Jedním z příkladů je i tvorba textaře a hudebníka Renauda Séchana. Zde jen malá ukázka toho, kam až může umělec ve své tvorbě zajít. Dovolím si poznamenat, že píseň byla složena primárně pro frankofonní publikum a její text pochází z roku 1980:

1. *When I have rencontred you,*
   You was a jeune fille au pair,
   And I put a spell on you,
   And you roule a pelle to me.
2. *Together we go partout*
   On my mob il was super
   It was friday on my mind,
   It was story d'amour. …

Zcela jiný přístup vyjadřuje v úvodu ke slovníku anglicismů Josette Rey-Debove, která v anglicismech spatřuje symboliku čehosi nového. Tak jako je

anglicismus svým způsobem neologismem ve francouzštině a tedy novým pojmem v jazyce, je i jeho denotát novým fenoménem v kontextu Francie. Anglicismus se tak stává jen projevem „nekonečného nového a nového začínání“, které souvisí s naší touhou po změně. (Rey-Debove, 1986, str. XIII) Přijímání slov cizího původu pro ni tedy představuje přirozenou součást vývoje jazyka.

Za zlatou střední cestu považuji přístup, který na svých internetových stránkách vyjádřila Eliane Brais z l'Université de Montreal. Pro uživatele francouzského jazyka stanovuje několik pravidel, z nichž zde uvedu jen dvě nejvýstižnější:

1. ***Doutez. Face à un anglicisme, demandez-vous: Cet emprunt est- il vraiment nécessaire?***
2. ***En tout temps: Ouvrez l'oeil et tendez l'oreille. Soyez vigilant.***

(www.membres.lycos.fr/anglicismes)

9. Obrana jazyka

Chránit si svůj mateřský jazyk vůči cizím vlivům je jistě věc zcela přirozená, ale někdy dost opomíjená. Stačí se podívat na náš vlastní jazyk, aby nám bylo jasné, jak to s obranou jazyka může vypadat. Podotýkám dnes, neboť historie byla o něco příznivější, důkazem čehož je, že je tento text psán česky a ne například německy. Zcela jiná situace však panuje v prostředí francouzském, kde je obrana jazyka jako projev patriotismu mnohem silnější. Jazyk pro Francouze není jen „poddajným nástrojem“ (Walter, 1993, 15), kterého je užíváno za účelem dorozumívání. Má daleko svébytnější postavení. Je svým způsobem nahlížen jako společné kulturní dědictví, které je třeba opečovávat a ochraňovat. Tento způsob uvažování je Francouzům vštěpován už od dětství, ale je pravdou, že francouzština je dnes stejně postižena vlivem „anglicizace“ a „amerikanizace“ jako čeština. Rozdíl tkví v tom, že ve francouzském prostředí panuje mnohem silnější nutkání se těmto vlivům stavět na odpor, což se projevuje především v psané formě. Mluvená řeč je ze své podstaty více náchylná k různým formám deviací od norem.

Až do konce patnáctého století se francouzský jazyk vyvíjel zcela svobodně, avšak od následujícího století přichází doba snah o zušlechtění a obohacení jazyka doprovázená řadou reforem. (Giusti,1997,57) Na počátku šestnáctého století je francouzština stále považována za jazyk barbarský, jenž není hoden stát se jazykem vzdělanců a nemůže být roven jazyku tak uznávanému jakým byla latina. Aby francouzština dosáhla vyšší úrovně, usilují mnozí o obohacení jejího lexika. Du Belly tak své současníky například vyzývá, aby vytvářeli nové pojmy a za zdroj jim mají sloužit mimo jiné i jazyky jiných národů. (Giusti,1997, 63)

Ve století následujícím, tj. sedmnáctém, však **François de Malherbe** zaujímá k této problematice zcela jiné stanovisko. Oficiální dvorní básník a první, o němž lze říci, že skutečně kodifikoval francouzský jazyk, se vydává cestou purismu. Jeho snahou je mimo jiné, na rozdíl od Du Bellyho, očistit jazyk od množství cizojazyčných vlivů, v té době zvláště latiny a italštiny. (Giusti, 1997, 64) V tomto směru tak představuje první oficiálně uznávanou osobnost, která se postavila vlivu cizích jazyků. Nebyl však sám. Přejímání slov cizího původu do francouzštiny bylo některými lidmi považováno za prznění jazyka. Takovýmto lidem, kteří systematicky odmítali jakékoli výpůjčky z angličtiny a cizích jazyků obecně a jejichž snahou byla purifikace, tj. očištění jazyka, proto říkáme puristé. Jejich snad až přehnané odmítání akceptace cizích výrazů bylo založeno na předpokladu, že francouzština je jazyk dostatečně bohatý na vlastní slovní zásobu a tudíž nemá zapotřebí přejímat slova cizího původu. Je docela možné, že zde svou roli hrála i přirozená obava člověka z věcí cizích a neznámých.

Významný okamžik pro celou historii francouzského jazyka nastává v roce 1634, kdy kardinál Richelieu zakládá dnes dobře známou **Francouzskou Akademii**, první „strážkyni“ francouzského jazyka. Ta, navazujíc na snahy svých předchůdců, stanovuje si také za cíl: *„..de nettoyer la langue des ordures qu'elle avoit contractées,..“* (Giusti,1997,66) Její funkcí však není jen jazyk očistit, ale pokračovat v práci, kterou započal Malherbe: vymezit pravidla jak gramatická tak ortografická a umožnit tak francouzštině konkurenceschopnost vůči latině.

Století osmnácté, však těmto snahám akademiků příliš nepřeje. Francouzský jazyk opětovně čerpá z cizích zdrojů, vytváří neologismy a profesionalismy, na čemž se nemalou měrou podílejí i osobnosti z oblasti vědy i obchodu. (Giusti,1997, 69) Doba, která má následovat, tak pro obránce jazyka proti cizím vlivům představuje cestu nelehkou. Rozvoj věd, techniky, průmyslu a obchodu naopak těmto vlivům nahrává.

.

Jedním ze způsobů jak Francouzská Akademie reaguje na přijímání anglicismů do francouzštiny je vydávání Akademického slovníku, v němž prezentuje oficiální francouzskou slovní zásobu. V osmnáctém století byla publikována hned čtyři vydání, v roce 1718, 1740, 1762 a 1798. (Giusti,1997,81) Bohužel, intervaly mezi jednotlivými vydáními se s postupem času prodlužovaly. Takže zatímco osmé vydání datujeme do roku 1938, první díl toho dalšího se objevuje až v roce 1986. V současné době jsou k dispozici svazky nového, devátého vydání.

V tomto slovníku jsou uvedeny veškeré anglicismy, které byly oficiálně přijaty jako součást francouzské slovní zásoby. Zpravidla se v něm nevyskytují takové, pro něž má francouzština svůj ekvivalent. V osmém vydání proto nenalezneme slova jako: *barrel, box-office* či *background*, protože mají své protějšky v: *baril, guichet* a *arrière-plan.* Jiné výrazy typu *barmaid*, *cow-boy* nebo *drugstore* zde však uváděny již jsou. (Giusti,1997,81)

Francouzská Akademie bývá někdy obviňována z příliš puristického přístupu k francouzštině, avšak existence výše uvedených výrazů spíše svědčí o zcela jiné charakteristice, kterou vyslovil Maurice Druon. Ten je toho názoru, že si zvolila tzv. „zlatou střední cestu“ mezi dvěma zly: laxním přístupem a purismem. (Giusti,1997,81) Ovšem s ohledem na rychlost, s níž je připravováno každé nové vydání slovníku, zůstává otázkou, zda snahy Francouzské Akademie nepostrádají smyslu. Neboť je prakticky nemožné, ač to bylo původně jejím záměrem, aby nějak zásadně zasáhly do vývoje francouzského jazyka. Spíše tedy kodifikují či odmítají některé změny, k nimž v rámci francouzského jazyka v podstatě již došlo.

Výše zmíněná fakta jsou také důvodem, proč se uživatelé obracejí na jiné zdroje. Spíše než aby se o správnosti a akceptovatelnosti daného výrazu utvrzovali na základě Akademického slovníku, v němž je mnoho slov již

poněkud zastaralých, prostudují si dnes běžně dostupné a především často aktualizované slovníky typu „Petit Robert“ nebo „Petit Larousse“. Podobně mohou nahlédnout i do slovníků směřovaných přímo k problematice anglicismů. Existují totiž i různé slovníky anglicismů ve francouzštině, z nichž i já částečně čerpám zde uváděné informace. Pro příklad zmíním dva, s nimiž pracuji a sice: „Dictionnaire des anglicismes“ od Manfreda Höflera a „Dictionnaire des anglicismes – les mots anglais et americains en français“ od Josette Rey-Debove a Giberte Gagnon, který patří do řady slovníků „Robert“. Vedle zmíněných slovníků, však existují i jiné publikace, jež se věnují již obecnější problematice spisovného úzu ve francouzštině jako jsou: „Dictionnaire des difficulté de la langue française“ od A.V. Thomase, „Dictionnaire des difficultés de la langue moderne“ od J. Hauseho nebo „Le bon usage“ od M. Grevisse.

Jiným způsobem jak Francouzská Akademie může působit proti přílivu anglicismů, je podpora a zdůrazňování významu užívání francouzského jazyka na kongresech a jednáních všeho druhu. Zejména v oblasti vědy, kde je jednacím jazykem z praktických důvodů zpravidla angličtina. Obdobně se pak snaží vyvíjet tlak i na jednotlivce, ve snaze přimět vědecké pracovníky užívat ve svých publikacích francouzštinu namísto angličtiny. Pravdou však zůstává, že angličtina si stále udržuje své místo v oblasti publikování, neboť umožňuje dané práci snáze a rychleji proniknout za hranice Francie.

Vedle Francouzské Akademie existuje celá řada dalších organizací a sdružení, které pociťují potřebu francouzský jazyk bránit. V roce 1992 zveřejňuje „Délégation générale à la langue française“ publikaci s názvem *„Répertoire des organisations et associations francophones“* v níž je zapsáno na dvě stě třicet osm takovýchto asociací. (Giusti, 1997,77)

Jednou z těch významnějších je organizace založená v roce 1954 Paulem Camusem pod názvem **„Défense de la langue française“ (DLF).** Jejím současným prezidentem je jeden ze členů Francouzské Akademie, Jean Dutourd.

(www.wikipedia.com) Počet členů sdružení, čítající v roce 1997 necelých dva a půl milionu, již sám svědčí o významu této organizace na poli obrany francouzského jazyka. Vedle organizování tématických konferencí, vydává sdružení také pravidelně svůj časopis pod stejnojmenným označením. Zde jsou prezentovány informace týkající se jak francouzštiny na území Francie, tak i té, která existuje za hranicemi tohoto státu. (Giusti, 1997, 86-88)

Hlavním účelem této organizace je obrana jazyka, především vůči přílivu výrazů cizího původu, přičemž se nejčastěji jedná právě o anglicismy, proti nimž sdružení bojuje. Jedním ze způsobů jak svou snahu na obranu francouzštiny projevuje je, že se obrací přímo na konkrétní veřejné i soukromé organizace, které se neřídí zákonem z roku 1994 o užívání francouzského jazyka a užívají například neoficiální terminologii převzatou převážně z angličtiny apod.

Zmíněný zákon, označovaný podle svého autora Jacquesa Toubona, ministra kultury v letech 1993-1995, jako **„loi Toubon“,** má krom jiného za cíl zaručit občanům právo být informován ve francouzském jazyce**.** (Giusti, 1997,89) Tento záměr se zjevně dotýká i problematiky anglicismů a franglais, například v médiích, na úřadech apod. Jacques Toubon také navrhl seznam výrazů, které by nahradily celou řadu anglicismů. Jeho snaha v tomto ohledu se však nesetkala s úspěchem a naopak se stala terčem posměchu. (www.wikipedia.com)

Jacques Toubon nebyl však první, kdo se pokusil formou předpisu omezit přijímání původně anglické terminologie. Už od sedmdesátých let se vláda pokoušela vymezit terminologii, které se mají uživatelé vyhnout a nahradit ji doporučenými ekvivalenty. Jedním z takových neologismů je i dnes běžně užívané označení pro software: *logiciel*. (www.wikipedia.com)

Jak z uvedených informací vyplývá, jedním ze způsobů, jak alespoň částečně bránit francouzštinu před anglicismy v užším slova smyslu (viz kapitola

3), je tvorba francouzských neologismů, často v podobě kalku. Například v roce 1983 tak ministerská komise navrhla u dané skupiny slov tyto změny:

Anglický výraz	Navržený francouzský neologismus
tuner	**syntoniseur**
walkman	**baladeur**
video-clip	**bande vidéo promotionnelle**

Nicméně z těchto tří se mezi uživateli ujalo pouze slovo baladeur, ostatní zůstala ve stejné (*tuner*) či zkrácené (*video-clip či clip*) podobě. Jak vidno, některé, byť dobře míněné snahy o obranu jazyka proti vlivům angličtiny se nakonec stejně setkávají s neúspěchem.

Vedle dobrovolných organizací a sdružení existuje i státem garantovaná organizace, již zmiňovaná „**Délegation générale à la langue française" (DGLF)**, spadající pod pravomoci ministerského předsedy a sloužící pro potřeby Ministerstva kultury a frankofonie. Byla založena 2. června 1989 a nahradila tak dřívější „Commissariat général à la langue française". Jedním z jejích hlavních cílů je „bdít" nad dodržováním zmiňovaného „loi Toubon" (Giusti, 1997, 90)

Nařízení ze 3. července 1996 nově upravuje opatření týkající se obohacování francouzského lexika, které do té doby platilo. Další úprava tohoto opatření nadále přechází pod „Commission générale de terminologie et de nélogie", která řídí práce týkající se nové terminologie v rámci francouzštiny. Tento úkol však neprovádí sama, naopak spolupracuje s celou řadou organizací mezi nimiž nalezneme např. Francouzskou akademii (l'Académie française), „l'Académie des sciences", „l'Association française de normalisation" (Afnor) či „l'Office québecois de la langue française" (OQLF). Nově přijatá terminologie je pak pravidelně publikována v tzv. **„Journal officiel"** a je závazná pro všechny státní a veřejné instituce. (www.wikipedia.com)

Za podobným účelem jako DGLF byla v Quebeku 24. března 1961 zřízena již citovaná **„l'Office quebécois de la langue française“**, dříve nesoucí název „l'Office de la langue française“. Fakt, že byla zřízena současně s ministerstvem kultury v Quebeku, svědčí o velkém národním cítění frankofonních obyvatel Kanady. Jedním z poslání této organizace, tak jak je stanovuje zákon z roku 2002, je i vypracování programu francizace v souladu se zákonem a jeho aplikace v praxi. (www.wikipedia.com)

Výše uvedené organizace ale nejsou jedinými zástupci z řad obránců a ochránců francouzského jazyka. Existuje samozřejmě i řada jednotlivců, kteří se proti vlivu angličtiny a přílivu anglicismů bouří. Za všechny jmenujme postavu z prostředí Francie, která, jak jsem měla možnost poznat, je v kontextu této problematiky asi nejčastěji zmiňovanou osobou. Je to snad dáno i jejím až kontroverzním přístupem. Jedná se o již několikrát zmiňovaného a citovaného autora knihy „Parlez-vous franglais“, **Étiembla**. Je to právě tato kniha, v níž vyjadřuje ostrou kritiku vůči vlivu angličtiny na jeho mateřštinu. Zachází tak daleko, že francouzštinu s množstvím anglických jazykových prvků označuje ironicky za „sabir atlantique“ a vymezuje dokonce i gramatická pravidla apod. (Étiemble, 1973, 127) Jeho přístup k anglicismům ve francouzštině je skutečně silně kritický až antagonistický. Snad bylo autorovým záměrem čtenáře šokovat a upozornit tak na rostoucí vliv angličtiny. Faktem je, že se od svého vydání stala jakousi biblí novodobých puristů a jeho jméno je v souvislosti s anglicismy často skloňováno.

10. Závěr

Francouzština byla ve své době jazykem učenců. Toto prestižní postavení však postupem času převzala angličtina, aby se stala novodobou variantou lingua franca. Společně s rozvojem vědy, techniky, průmyslu i sfér obchodu a dalších se angličtina stala dominantním jazykem v celosvětovém měřítku. Dnes je tak spojována například s myšlenkou globalizace. Desítky milionů obyvatel planety má anglický jazyk za svou mateřštinu. Další ji ovládají jako druhý jazyk. Nemůžeme se tedy podivovat nad skutečností, že její vliv pronikl i do francouzského jazyka, lépe řečeno celé francouzské kultury. Vždyť francouzština není jedinou „obětí“ tohoto vlivu. Angličtina se promítá do všech sfér života a zasahuje všechny kontinenty a Francie není a snad ani nemůže být výjimkou.

Ohlédneme-li se do historie vývoje kteréhokoliv jazyka, musí nám být zcela jasné, že obohacování jazyka za pomoci výpůjček, ať už z jazyka anglického či jiného, je proces naprosto přirozený a ve své podstatě nevyhnutelný. Tento proces je do určité míry projevem rozvoje jazyka. Otázkou však zůstává, jak daleko může angličtina ve svém vlivu zajít. Jednou z mezních variant v případě francouzštiny je právě franglais, které představuje kritický scénář možného vývoje jazyka. Nemůžeme proto mít frankofonům za zlé, že tak urputně brání svůj jazyk jako jakoukoli jinou kulturní památku.

Ve této práci bylo mou snahou osvětlit pojem anglicismus ve francouzštině na pozadí historickém i v rámci kontextu současné společnosti. Je to fenomén, jež pro francouzský jazyk představuje zdroj obohacení lexika na straně jedné a ohrožení jazykového systému se všemi jeho specifiky na straně druhé. Není mým záměrem dělat na základě získaných informací závěry a hodnotit tento fenomén. Snažím se spíše poukázat na různé stránky, které tento jev v rámci francouzského jazyka obnáší. Množství typů anglicismů, svědčí o velké bohatosti a různorodosti tohoto jevu a je znakem toho, že přes všechny snahy puristů nelze vývoji jazyka za pomoci výpůjček zabránit. Jediné oč se výše uvedené organizace a instituce mohou snažit je tento vývoj usměrnit, což samo o sobě je úkol nelehký.

Vedle tohoto shrnutí, bych zde v samotném závěru své práce, chtěla naznačit možné využití tohoto jevu z hlediska didaktického. Jeho využití se v českém kontextu zužuje na značně menší množinu variant, než jaká by přicházela v úvahu v kontextu Francie či jiného frankofonního prostředí. Omezíme-li se na kontext francouzštiny, jakožto jazyka vyučovaného jako další cizí jazyk vedle angličtiny, vyplývá z jejich vzájemného vztahu několik možných způsobů didaktického využití.

Prvním případem, kterým se ve své diplomové práci zabývá i P. Kohnová, je využití vzájemné spřízněnosti slovní zásoby obou jazyků jako motivace při porozumění druhému jazyku. Některé anglicismy ve francouzštině lze totiž zdárně zařadit i do rozsáhlé skupiny internacionalismů, výrazů, které se v obdobných variantách a významech objevují napříč mnoha jazyky a které mají společné kořeny. Jejich identifikace v textu a diskuse nad jejich významem, pak může přispět k porozumění a k pozitivnímu přístupu k zdánlivě zcela nesrozumitelnému textu. Obdobně lze postupovat i u těch anglicismů, které do oblasti internacionalismů nespadají. Předpokladem zůstává formální příbuznost výrazů v anglickém a francouzském jazyce, jakož i jejich ekvivalence nebo alespoň částečné překrývání co do významu. Jelikož angličtina je na českých školách povinným cizím jazykem, lze předpokládat, že každý student francouzského jazyka disponuje alespoň omezenou slovní zásobou z angličtiny, na čemž je výše uvedená metoda založena. Tato metoda využití anglicismů ve výuce má tu výhodu, že ji lze zdárně uplatnit jak u začátečníků, tak i velmi pokročilých studentů.

Varianta, kterou zde předkládám jako další alternativu didaktického využití, je určena již studentům pokročilým. Jde o využití anglicismů, jako pomůcky při probírání různých témat souvisejících s touto problematikou ve výuce francouzštiny. Lze jich například využít jako doklad vzájemného vlivu dvou kultur, anglické a francouzské, v průběhu historie Francie. Toto je téma spadající

spíše do středoškolské úrovně, například maturitních ročníků. Naopak z pohledu současnosti, může sloužit jako příklad globalizačních tendencí, či jako podnět k debatě o kulturní pluralitě, ať už přímo ve Francii či na obecné úrovni.

Pro frankofonní studenty, v českém kontextu například na francouzském lyceu, pak lze anglicismů použít pro upřesnění a obohacení slovní zásoby na základě vyhledávání francouzských ekvivalentům k daným anglicismům. Zároveň může sloužit jako iniciátor vlastního sebeuvědomění jakožto příslušníka určité kultury ve srovnání s jiným jazykem a kulturou. Pro tento způsob využití anglicismů je připraveno cvičení, které je součástí přílohy. Není sice zaměřeno výhradně na anglicismy, neboť jeho úkol spočívá v nalezení ekvivalentů i k výrazům typickým pro Kanadu. Ale vzhledem ke vzájemné jazykové spřízněnosti, ho lze k tomuto účelu jistě úspěšně využít. Součástí přílohy je ji jeho řešení. Navíc je možné ukázek z quebecké francouzštiny využít jako pomůcky v rámci multikulturní výchovy a poukázat tak na různý přístup k témuž fenoménu v rozdílném kontextu.

Résumé

Le but de ma thèse est de définir le phénomène de l'anglicisme non seulement du point de vue linguistique mais aussi dans le contexte de la société. J'essai de délimiter le sens et la richesse du domaine nomé « anglicisme », y

compris ses variantes extrèmes. Je cherche aussi les facteurs qui l'influencent et les conséquences que l'anglicisme apporte aux usagers de la langue française sans oublier les manières de la défense de la culture de la langue.

Tout d'abort, je décris le phénomène des anglicismes dans un **contexte historique**. La majorité des gens croient que le processus de l'acceptation des anglicismes dans la langue française est une problématique du XXe siècle. Mais son histoire date de loin. On peut prouver qu'il y a certains mots empruntés, quoique peu nombreux, qui datent déjà du moyen-âge. Au XVIIIe siècle l'influence de l'anglais commence à croître et en plus ce n'est plus seulement l'anglais britannique mais aussi l'anglais américain qui joue le rôle d'une source.

L'époque de la floraison des anglicismes dans la langue française vient au XXe siècle avec la Première et la Seconde Guerre modiale où la langue accepte de nombreux mots du domaine de la technique. Les dernères cinquentes années sont remarquables pour le nombre des anglicismes acceptés, même que certains ne sont plus utilisés. Pour qu'on puisse s'imaginer la quantité des anglicisme, un « Dictionnaire des anglicismes » de 1990 enregistrait moins de 3000 emprunts ce qui représente environ 2,5% du vocabulaire courant.

Pour qu'on puisse développer la **typologie des anglicismes,** il faut d'abort définir ce que l'on sousentend sous ce terme-ci. Si je cite les mots d'Eliane Brais, l'anglicisme est « un mot, une expression ou une acception que l'on emprunte, légitimement ou non, à la langue anglaise ». Parfois on distingue entre un emprunt à l'anglais et l'anglicisme. L'emprunt est une expression d'origine étrangère qui est déjà bien integrée dans le système de la langue et laquelle on peut rencontrer couramment même à l'écrit. Anglicisme, au contraire, peut être utilisé dans la langue parlé mais pas tellement à l'écrit, parce que sa forme n'est pas encore codifiée. Mais puisque la différenciation, étant la question du degré d'intégration, est parfois impossible, j'utilise les deux formes comme les synonymes. En ce qui concerne la typologie, j'ai décidé de reprendre la

conception de Manfred Höfler laquelle représente une idée de l'anglicisme plus large qu'il n'est courant. En général, on emprunt le mot anglais avec son sens spécifique, mais parfois ce n'est que le sens qu'on accepte. Ainsi on distingue deux groupes principals : « importation léxématique » et « substitution léxématique ».

L'importation léxématique est le cas des anglicisme le plus fréquent. Il sagit d'un emprunt du lexème entier. On y trouvera les mots empruntés de toute pièce, sans qu'ils ont changés la forme (*jazz,..*), aussi bien que les mots composés de plusieurs éléments dont au moin un est d'origine étranger (*surbooking* de l'anglais *overbooking* etc.). Il y en a des expresions qui ont passées par un processus de francisation donc leur forme s'est approché à la manière française (*supporter* a passé à *supporteur* etc.) De ce type des anglicismes il faut distinguer des « faux anglicismes ». Il s'agit des expressions crées en français mais composées des éléments lingustiques d'origine anglaise. Ce type des expressions n'existe qu'en français (le fr. *fly-tox* vs. l'angl. *insecticide*).

La substitution lexématique est le type d'anglicisme où on emprunte le sens et on l'adjoint à un ou plusieurs lexèmes français. Il s'agit donc des emprunts sémantiques où on substitue un lexème par un autre. Là on distingue deux groupes. Le premier est basé à la correspondence sémantique des mots dont la forme est tout à fait différente. Il s'agit d'un mot français qui reçoit en plus une signification du mot anglais lequel est sémantiquement lié. Ainsi le mot *arrière* a le sens de « partie postérieure » mais en plus il signifie « joueur qui est placé derrière la ligne des demis » qu'il a accepté d'après le mot anglais *back* qui signifie les deux. Ce type d'emprunt peut, parfois, être analogue même à la base de la forme de deux mots (le cas du fr.*réaliser* vs. l'angl. *realise*).

Le deuxième type des substitutions lexématiques sont des emprunt d'une structure interne. Il s'agit des traductions plus ou moins littérales que nous appelons « les calques ». On utilise des moyens linguistiques français en gardant

la structure interne de mot de la langue prêteuse. Très souvent ce sont des mots composés (le fr. *gratte-ciel* vs. l'angl. *skyscraper*), parfois des dérivés (le fr. *indésirable* vs. l'angl.*undesirable*)

Un groupe spécifique des anglicismes sont des « mots migrateurs ». (Höfler,1982, pg. VII) Il s'agit des emprunts qui sont venus au français à travers l'anglais mais dont l'origine est différent. L'anglais servait d'une intermédiaire parfois influençant la forme ou le contenu du mot. Il y a même des anglicismes dites « allers et retours » qui étaient à l'origine des emprunts anglais à français.

Il y a encore une autre typologie des anglicismes que je présente. Elle tient à la catégorie linguistique qui sert d'un trait dinstinctif. Ainsi on différencie parmi des anglicismes : sémantiques, lexicals, syntaxiques, morphologiques, phonétiques et graphiques. L'anglicisme sémantique en fait correspond avec des substitution lexématiques. Des emprunts lexicals équivalent aux importations lexématiques. Dans le cas des anglicismes syntaxiques on parle des calques structuraux (par exemple la voix passive dans *«brochure à être distribuée* ») En se qui concerne des emprunts morphologique, on utilise des morphèmes français à la manière anglaise (ex.: *direct* pour *directement*). Des anglicismes phonétique imitent la prononciation anglaise et des emprunts graphiques suivent l'ortographie anglo-saxonne (ex. : *addresse* au lieu de *adresse*).

Pour mieux comprendre le phénomène il faux mentioner le rôle du **contexte** ou plus précisément du contexte social. On peut observer des anglicismes presque dans touts les domaines de la vie : des média, du commerce, de sciences et technique, du tourisme, de mode et vie sociale, du sport (où le nombre des anglicisme est remarquable) et beaucoup d'autres. Dans les contextes différents la fréquence des anglicismes varie. Aussi la caractéristique d'usager joue un rôle très important. Son âge, son éducation et sa formation professionnelle aussi bien que son appartenance à une class sociale spécifique représentent des facteurs qui influencent la présence des anglicismes dans le discours. En plus il faut distinguer entre la forme écrite et partlée de la langue parce que dans l'allocution, la

présence des emprunts à l'anglais est plus nombreux. En ce qui concerne le français populair ou l'argot, dans ces cas, leur présence est encore plus remarquable.

Maintenent, quand on a une idée ce que c'est qu'un anglicisme et où on peut l'appercevoir on peut se poser la question « pourquoi ». Quelles sont **les raison de sa naissance** et quels sont **les motifs de son usage**? Parfois il y a un manque d'une expression adéquate et un umprunt à l'anglais est une des solutions possibles. Mais il existe des cas où on emprunte même quand le français dispose déjà d'une expression appropriée (*traducteur*, *translator* etc.). En général on distingue deux type principale d'usage. Soit il s'agit de l'usage intentionnel, soit de l'usage sans intention.

Dans l'usage intentionel il y a deux groupes d'emprunt. La première variante est « un emprunt de nécessité ». Il s'agit de la situation où la langue française ne dispose pas d'une expression adéquate et il faut en emprunter à d'autre langue. La seconde possibilité est « l'emprunt de luxe et la mode ». Dans ce cas on utilise le mot d'origine anglaise à côté duquel il existe une expression française équivalante. La raison de son utilisation est, d'habitude, une sorte de prestige (snobisme, besoin d'être à la mode), parfois la paresse. L'usage des anglicismes sans intention est le cas spécifique qui est « motivé » par des situations concrètes. Très souvent ils sont produits par un contexte bilingue.

Dans la langue française il exites des cas où la fréquence des anglicismes dépasse le limite et atteint **une éxtremité**. Dans ce cas, on parle du « **franglais** », mot crée par Étiemble par la combinaison de « anglais » et « français ». Il s'agit d'une variante qui est typique par exemple pour le jargon professionnel dans le domaine de l'informatique. On a fait une observation intéresente. Le français en France est plus prête à admettre des anglicismes du type lexical, tandis qu'au Québec ce sont des calques qui sont préférés. Ainsi la

francisation des anglicismes au Québec est plus inténsive (ex. : en France *ferry* vs. au Québec *traversier*).

A cause des anglicismes, des usagers de la langue française doivent faire face aux différentes **situations problématiques**, liées avec la compréhension et la prononciation à ce type d'expression. Il s'agit surtout des personnes âgées et parfois des enfants qui réprésentent des groupes des usagers les plus concernés.

Il vient de soit que le phénomène provoque des **réaction différentes**. Certaines acceptent des anglicismes tout naturellement comme un des symptôm de l'évolution de la langue, d'autres les refusent d'unu manière puriste comme Étiemble. Mais il existe aussi des opinions plus modérées. Des écrivains ou des auteurs des textes de chanson qui les utilisent pour le but humoristique.

Le phénomène des anglicismes étant remarquable, il ne faut pas oublier ceux qui **s'opposent et qui protègent la langue française** contre « anglicisation ». La première personne qui s'est mis à épurer et codifier la langue était François de Malherbe, poète officiel de la cour. Aujourd'hui on peut dire qu'il existent des centaines d'organisations et associations francofphones qui s'interessent à la défense du français. Je vais mentioner seulement trois, les plus importantes. La première organisation est l'Académie française qui, dès son fondation en 1634, poursuit son tâche de nettoyer et de codifier la langue française. Ce but est poursuivi aussi par le Dictionnaire de l'Académie française dont la neuvième édition est la plus récente. Une autre association qui joue un rôle important et « la Défense de la langue française » fondée en 1958. Entre autres elle s'oppose à l'arrivé massive des vocables étrangers, spécialement des anglicismes. Aussi elle surveille si la « loi Toubon » relative à l'emploi du français est appliquée par les organisation publiques ou privées. La dernière organisation que je veux mentioner est « la Délégation générale à la langue française », un service du Premier ministre, mis à la disposition du ministre de la

culture et de la Francophonie. Elle représente une organisation officielle qui, elle aussi veille à l'enrichissement de la langue française et sa défense.

Pour conclure il faut dire qu'en observant l'histoire et l'évolution d'une langue quelconque, il ne reste qu'admettre que l'enrichissement par les emprunts aux langues étrangères est un processus naturel et inévitable. Le français en relation avec anglais n'est pas une exeption et, par ma thèse, j'essai de montrer la richesse et la variabilité de ce phénomène. Tout à la fin j'offre plusieurs approches didactiques, basé sur les anglicismes. C'est par exemple: la facilitation de compréhension du français à l'aide des anglicismes ou l'anglicisme comme une aide à la présentation de la thématique multiculturelle etc.

Seznam použité literatury:

Étiemble: *Parlez-vous franglais?*. Gallimard, 1973.

Désirat, C.; Hordé, T.: *La langue française au 20e siècle*. Bordas Paris , 1976.

Dubois, J.; Mitterrand, H.; Dauzat, A.: *Dictionnaire étimologique et historique du français*. Larousse-Bordas, 1998.

Gadet, F.: *Le français populaire*. Presses Universitaires de France, 1992.

Giusti, A.: *La langue française*. Flammarion, France, 1997.

Höfler, M.: *Dictionnaire des anglicismes*. Librairie Larousse,1982.

Houston, S. H.: *A Survey Of Psycholinguistics*. Mouton, The Hague, 1972.

Kohnová, P.: *Využití anglicismů a internacionalismů pro zvýšení motivace studentů francouzštiny* (diplomová práce). UK Pedagogická fakulta, 2003.

Nakonečný, M.: *Motivace lidského chování*. Academia, Praha, 1996.

Rey-Debove, J.; Gagnon, G.: *Dictionnaire des anglicismes - les mots anglais et americains en français*. Dictionnaire Le Robert, Paris, 1984.

Walter, H.: *L'aventure des mots français venus d'ailleurs*. Éditions Robert Laffont, Paris, 1997.

Walter, H.: *Francouzština známá i neznámá*. vydavatelství Jan Kanzelsberger, Praha, 1993.

www stránky:

www.gasbag.wz.cz/tema/rocik2/cislo4/04-06.htm

www.membres.lycos.fr/anglicismes

www.wikipedia.com